

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 17.

Onsdagen den 22 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *J. E. von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beredande af medel för återbetalning till viss del af erlagda konsulatafgifter för svenska fartyg.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 3, 4 och 5; samt statsutskottets utlåtanden n:is 36 och 37.

§ 4.

Efter föredragning till en början af statsutskottets memorial n:o 32, med förslag till voteringsproposition i anledning af kammarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatsens tredje hufvudtitel, blef den föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 5.

Ang. ifrågasatt
sammanjemk-
ning af kamrar-
nes beslut i af-
seende å indrag-
ning af armé-
förvaltningen
m. m.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel.

Punkten 1.

Sedan i afseende å punkten 1:o mom. a) i utskottets utlåtande n:o 5 kamrarne fattat skiljaktiga beslut, i det att Första Kammaren bifallit utskottets hemställan, hvaremot Andra Kammaren bifallit en vid momentet fogad reservation af herr P. Pehrson i Törneryd m. fl., hade utskottet i ofvanberörda memorial, punkten 1, hemställt,

att kamrarne, hvardera med frånträdande af sitt i detta ämne förut fattade beslut, må, under vilkor att sättet för ärendenas behandling inom de olika styrelserna så ordnas, att, med utslutande af de militär-tekniska ärendena, det i öfrigt i så stor omfattning, som lämpligen ske kan, varder kollegialt, med delaktighet i beslutanderätten tillagd styrelsens samtliga i öfverläggningen deltagande ledamöter, och att intendenturstyrelsen vid afgörandet af de till civilbyråernas handläggning hörande ärenden så sammansättes, att utom de två civila ledamöterna endast chefen för styrelsen deruti komme att deltaga,

dels — med godkännande af de i statsrådsprotokollet öfver landförsvarsärenden den 13 januari innevarande år angifna grunder för förändrad organisation af arméns centrala styrelse samt de för artilleristyrelsen, fortifikationsstyrelsen, intendenturstyrelsen och arméns sjukvårdsstyrelse upprättade, vid detta memorial fogade stater (Bil. 1—4), äfvensom de för åtnjutande af de i dessa stater upptagna aflöningsförmåner uti ofvanberörda statsrådsprotokoll angifna vilkor — i riksstaten för år 1900 å fjerde hufvudtiteln uppföra följande nya anslag till nedan nämnda belopp, nemligen:

till artilleristyrelsen.....	kronor	17,300: —
› fortifikationsstyrelsen	›	16,300: —
› intendenturstyrelsen	›	93,500: —
› arméns sjukvårdsstyrelse.....	›	11,445: —

dels ock, vid bifall härtill, ur riksstaten för samma år utsluta anslaget till arméförvaltningen, kronor 147,265.

Emot detta utskottets beslut hade reservation afgifvits af herrar *Ersson* i Vestlandaholm, *Persson* i Stallerhult och *Ivar Månsson*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Ivar Månsson: Herr grefve och talman, mina herrar! Såsom herrarne torde finna, har jag jemte två andra ledamöter af statsutskottet reserverat mig mot detta utskottets betänkande. Det är ej deremot, att utskottet framlagt ett förslag om sammanjemkning, vår reservation rigtar sig, ty äfven vi hafva ansett det vara en skyldighet för utskottet att åtminstone försöksvis framkomma med ett sådant förslag. Vår reservation rigtar sig således ej mot försöket att lösa frågan, utan emot sjelfva det *sakliga* innehållet i betänkandet, och det är detta, som gifvit oss anledning att anteckna oss såsom reservanter för att dermed tillkännagifva, att vi ej kunnat vara med om sammanjemkningsförslaget.

Andra Kammaren har förut bestämdt uttalat, att alla ärenden, som icke äro af militär-teknisk natur, skola behandlas kollegialt. Nu föreslår utskottet i sitt sammanjemkningsförslag, att så skall blifva fallet endast, *der så lämpligen ske kan*, och genom detta uttryck anse vi, att man lemnat allt för stort utrymme åt det rena godtycket vid behandlingen af dessa viktiga ärenden, som dock gälla $\frac{1}{3}$ af hela vår statsbudget. Vi hafva icke kunnat vara med om, att så viktiga frågor öfverlemnas åt det rena militära godtycket.

Jag får säga, att jag aldrig under hela min långa riksdagsmannatid varit med om ett dylikt riksdagsbeslut i en så viktig fråga, der det gäller så stora, så vidt omfattande och för hela vårt land viktiga ärenden.

Det synes mig, som om man i en sådan fråga bort bestämdt säga ifrån, huru ärendena skola behandlas, och icke lemna vederbörande frihet att härom bestämma efter godtycke.

På hvem skulle det nu komma att bero, huruvida ärendena skulle behandlas på det ena eller andra sättet? Jo, det skulle väl i främsta rummet bli på krigsministern, men på det sättet kan jag ej finna annat, än att vi skulle komma in på den rena ministerstyrelsen.

Jag kan ej underlåta att upprepa, att för mig synes detta förslag vara fullkomligt enastående i våra riksdagsannaler, och jag för min del har åtminstone velat fränsäga mig att vara med om något sådant. Saken synes mig för öfrigt icke vara så trängande, att man icke skulle kunna få tänka på den ännu ett år.

Hvad vi, som ställt oss tveksamma mot förslaget, begärt, är egentligen, att ett civilt element skulle finnas inom hvar och en af de olika styrelserna för föredragning af ärenden, som äro af civil natur, och detta synes mig kunna gå för sig utan allt för mycket både ~~kostnader~~ och förändringar.

Ser man exempelvis på fortifikationsstyrelsen, så förekomma inom denna en mängd svåra och stora frågor angående nybygg-

Ang. ifrågasatt
sammanjemk-
ning af kamrar-
nes beslut i af-
seende å indrag-
ning af armé-
förvaltningen
n. n.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt
sammenjæk-
ning af kamrar-
nes beslut i af-
secunde å indrag-
ning af armé-
förrättningen
m. m.

(Forts.)

nader och dylikt, likasom en mängd organisationsfrågor, som äro af civil natur, och dessa ärenden skulle likväl föredragas af en militär, som icke innehade eller haft tid att förvärfva sig någon kunskap om statsförvaltningen och således icke kunde hafva någon kännedom om författningar och dylikt.

I allt som allt, han skall få sitt vetande, sin insigt i frågorna af den sekreterare, som finnes i styrelsen, och hvilken der är den ende, som har kunskap uti dylika frågor. Denne sekreterare skall sålunda meddela denne militär, som är föredragande, underrättelse om allt, hvad sekreteraren satt sig in uti i frågan, hvarefter den militäre skall inför chefen föredraga, hvad han fått veta af den juridiskt bildade sekreteraren. Om då chefen skulle göra invändningar mot föredraganden, som egentligen nog ingenting vet i saken, får denne gå ut och fråga sekreteraren, huru det förhåller sig med den eller den saken. Kan man tänka sig ett sådant arrangement! Mig synes det verkligen, som om de civila ärendena skulle kunna ordnas på ett bättre och redigare sätt än så. Och huru kan man också tänka, att det skall blifva något lifligt intresse hos dessa personer, som skola utarbета sakerna, då de icke sjelfva få föredraga dem, utan öfverlämna detta till andra personer.

Jag får för öfrigt för min del säga, att jag, i likhet med hvad förhållandet var med flera andra af kammarens ledamöter, förra året kände mig vara så litet inne i förevarande fråga, att jag icke tilltrorde mig att kunna döma i densamma, men att jag nu efter förra årets diskussion, efter det jag läst innevarande års diskussion i ärendet och efter det jag i öfrigt sökt sätta mig in i frågan, känner mig ännu mera tveksam om lämpligheten af den nu föreslagna omorganisationen. Och jag har vidare kommit till det resultatet, att jag finner, att man nu är med på nära nog hvad som helst, öfverfältläkaren och annat, blott man får fram det åsyftade önskemålet med allenastyrande militärer. Det är *dit* man vill komma, och för att vinna *det* ändamålet, går man med på hvilka andra eftergifter som helst.

Mig synes det emellertid, som om det icke skulle vara farligt, att kammaren låte förslaget hvila ännu ett år, hvarunder vi, efter de uttalanden, som blifvit gjorda i frågan, finge än ytterligare förbereda oss, och att derefter frågan om omorganisationen komme fram, men i en något förändrad form, nemligen i den formen, att civile ledamöter skulle i styrelserna föredraga de civila målen.

Nu vet jag nog, att man invänder, att så är ju förhållandet på intendenturstyrelsen, men å min sida skall jag då be att få säga, att det förekommer så många civila ärenden jemväl å de andra styrelserna och särskildt fortifikationsstyrelsen, hvilka ärenden enligt det nu föreliggande förslaget icke skulle föredragas af civil ledamot, att jag för min del icke kan annat än vidblifva

den öfvertygelsen, att man icke genom detta förslag får uppfyllt, hvad man vill hafva uppfyllt. Dessutom förekommer det i styrelserna, t. ex. intendenturstyrelsen, många fall, der jag tror det skall vara svårt att afgöra, huruvida ett mål är civilt eller militärt och sålunda skall behandlas å civil- eller militärbyrå.

I allt som allt, herr talman, skall jag, då frågan gestaltat sig som den nu gjort, be att få yrka afslag å det nu föredragna sammanjemkningsförslaget.

Ang. ifrågasatt sammanjemkning af kamrarnes beslut i afseende å indragning af arméförvaltningen m. m.

(Forts.)

Häruti instämde herr *Ersson* i Vestlandaholm.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Det förefaller nästan besynnerligt, att man skall klandras af en person därför, att man gör eftergifter för hans uttalade mening. Herr Ivar Månsson har, som herrarne erinra sig, förra året föreslagit, att öfverfältläkaren skulle stå på medicinalstyrelsens stat såsom medicinalråd med särskildt arfvode från arméförvaltningen af 2,000 kronor. Detta motsatte sig i fjol Första Kammaren. Nu i år hafva ledamöterna från samma kammare i förevarande sammanjemkningsförslag gått in på herr Månssons förslag, och nu klandras de därför. Det är verkligen sällan, man får höra sådant. Deraf kan man finna, hvilka verkliga skäl förefinnas för afslagsyrkandet.

Hvad sjelfva saken beträffar, får jag säga, att jag icke skall sörja, om detta förslag faller. Men jag vill icke bidra till dess fall, då det verkligen är så mycket bättre än det, vi nu hafva. Herrarne hafva många år hört, enligt min tanke, fullt berättigadt klander uttalas mot arméförvaltningen och just den civila delen af denna förvaltning. Som herrarne minnas, har det varit tusentals kronor, för hvilkas användning aldrig blifvit fullt redogjordt. Ett sådant verk vilja herrarne hafva kvar sådant det är och icke hafva någon ändring deri. Och hvarför? Jo, därför att vi skulle komma under militärvalde. Jag kan icke fatta, att så skulle blifva förhållandet. Här talas om att tredjedelen af budgeten skulle handhavas af dessa militärer. Men vilja herrarne se till, huru det för närvarande är? Hvilka handhafva dessa medel nu? Jo, det är militärer. Det är inom artilleristyrelsen, fortifikationestyrelsen, intendenturstyrelsen, de hufvudsakligen gå ut. Der äro militärerna ensamma regerande i närvarande stund. Man talar om att det finnes så många civila ärenden på fortifikationsstyrelsen. Ja, när man t. ex. skall köpa mark, då föredrager en civil person ett sådant ärende. Men är det fråga om stora, dyrbara byggnader, icke må herrarne tro, att en civil ledamot då är föredragande i närvarande stund. Nej, visserligen icke. Föredragande är en öfverste eller i hans frånvaro en öfverstelöjtnant vid fortifikationen. Det är således ingen civil ledamot, som har dermed att göra. I artilleristyrelsen är det likaledes så, att en militär föredrager; och i båda verken har

Ang. ifrågasatt
sammanjemk-
ning af kamrar-
nes beslut, i af-
seende å indrag-
ning af armé-
förvaltningen
m. m.

chefen ensam beslutanderätt. Således finna herrarne, att icke är det så, som den förre talaren ville låta påskina; det är att alldeles ställa hela frågan i falsk dager. Och det skola vi väl ändå icke göra.

Jag nämnde förut, att jag icke kan finna sakliga skäl föreliggiga för att detta förslag skall kastas öfver ända. Jag tycker vidare verkligen, att frågan är för liten för att göras till en politisk fråga. Då jag således anser, att genom detta förslag ställningen skulle blifva mycket bättre, än den för närvarande är; då jag icke kan tro, att vi få något bättre förslag; och då det är bättre än det, som vid förra årets riksdag var före, i det vi skulle få en del civila ärenden behandlade kollegialt, så kan jag icke fatta — det säger jag upprigtigt — hvarför herrarne vilja stryka det förslaget. Jag vill icke vara med derom af sakliga skäl — icke heller af andra skäl, då jag anser, att man bör gå rättfram till väga.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Ivar Månsson: Att göra frågan till en politisk fråga, det vill icke heller jag vara med om. Det har aldrig varit meningen med mitt uppträdande, det ber jag att få säga. Jag tror icke heller, att många af kammarens ledamöter misstänka mig för det. Hvad som föranledt mig att hafva de uttalanden, jag har haft, det är rena sakska. De studier, jag kunnat göra i frågan, och tanken på den förändring, som skulle inträda i förhållande till det, som är, detta har drifvit mig att göra det yrkande, jag gjort.

Den förre talaren sade: Det är besynnerligt, att, om man får hvad man vill i en fråga, man icke är nöjd och låter det dervid blifva; och jag skulle hafva fått, hvad jag yrkade i fjol. Ja, det är så, men jag har sagt icke *en* gång, utan två å tre gånger, att jag har blifvit mera betänksam, sedan jag satt mig in något i detta ärende. Detta har föranledt förändringen i min ståndpunkt. Herr Hans Andersson behöfver icke förebrå mig därför; jag har sjelf erkänt, att jag undergått förändring. Och jag undrar, om man icke har rättighet, då man kommer till en annan öfvertygelse i en fråga, att också göra den ändring i sitt handlingsätt, som man anser vara skäligt.

Nu säger man, att det vore så illa stäldt med arméförvaltningen.

Ja, det är mycket möjligt, att så är, och det tror jag ock. Jag har heller aldrig hört någon, som icke vill hafva en ändring. Men frågan är, huru denna skall göras. Det ber jag dock att få bestämdt uttala, att hvad Riksdagen egentligen har klandrat, det har varit räkenskapsföringen och bokföringsättet inom arméförvaltningen; och det har uppdragits åt ledamöter från Riksdagen att söka göra upp ett förslag till förbättring härutinnan. Då få

vi framlagdt detta organisationsförslag, som Riksdagen aldrig anhållit om. Och hvad beträffar räkenskaps- och bokföringen och dessa förut oredovisade medel, så hafva, om jag läst statsrevisorernas berättelse rätt, dessa förklarat, att det blifvit en betydlig förbättring och förändring härutinnan. Inom arméförvaltningen har man utredt, hvilka orsakerna till missförhållandet beträffande dessa oredovisade medel varit. Revisorerna hafva också förklarat, att nöjaktig redogörelse lemnats och i öfverensstämmelse dermed uttalat, att räkenskaperna och bokföringssättet äro betydligt förbättrade mot förut. Det är sålunda icke den omständigheten, som tvingar oss att ovilkorligen taga detta förslag, sådant det nu föreligger.

Jag tror nu, att jag besvarat de anmärkningar, herr Andersson i Nöbbelöf uttalat mot mitt anförande. Intet föranleder mig att frågå det yrkande, jag framställt.

Herr Persson i Stallerhult: Då jag är en af reservanterna, skall jag först och främst bedja att få instämma i herr Ivar Månssons första anförande.

Jag skall vidare bedja att få för kammaren framlägga en redogörelse för en annan del af sammanjemkningsförslaget, hvilken rör penningfrågan. Såsom kammaren torde erinra sig och såsom äfven framgår af handlingarna, hade i Kongl. Maj:ts förslag på sjukvårdsstyrelsens stat upptagits lön och dagaflöning för en öfverfältläkare med 7,825 kronor. Denna summa ströks af Andra Kammaren, då förslaget här förelåg till behandling, under det att Första Kammaren godkände äfven denna del af lönefrågan. Nu har ett förslag till sammanjemkning skett på sådant sätt, att man på sjukvårdsstyrelsens stat upptagit 2,000 kronor till arfvode åt öfverfältläkaren, hvilken i sådant fall skulle qvarstå på medicinalstyrelsens stat. Ser man efter, hvilken lön han har på medicinalstyrelsens stat, så finner man, att han der har 7,000 kronor. Enligt detta sammanjemkningsförslag skulle sålunda öfverfältläkaren få 9,000 kronor, under det han efter Första Kammarens beslut skulle erhålla 7,825 kronor. Jag frågar, om det är en sådan sammanjemkning, som tilltalar denna kammare. Mig tilltalar den åtminstone icke.

Nu säger man i motiven till sammanjemkningsförslaget, att i landtförsvarsdepartementet utarbetats ett förslag i den riktningen, att ett arfvode skulle å sjukvårdsstyrelsens stat upptagas för öfverfältläkaren, men denne qvarstå å medicinalstyrelsens stat. Ja, mina herrar, ett sådant förslag förelåg icke i fjorårets och föreligger ej heller i årets statsverksproposition, utan der finnes endast en antydan derom, under det chefen för landtförsvarsdepartementet i sin framställning frångick förslaget. Nu har statsutskottet fattat i denna antydan och gjort förslag till en sammanjemkning med sådant resultat, att den skulle kosta mera pen-

Ang. ifrågasatt sammanjemkning af kammarens beslut i afseende å indragning af arméförvaltningen m. m.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt
sammanjemk-
ning af kamrar-
nes beslut i af-
seende å inråg-
ning af armé-
förvaltningen
n. m.

(Forts.)

ningar. Jag undrar, om det kan vara klokt att gå med om en sådan sammanjemkning. Jag har velat yttra detta i penningfrågan, fastän man kan tycka, att den spelar allenast en liten roll.

Nu har herr Hans Andersson uttalat såsom skäl för att antaga sammanjemkningen, att man derigenom skulle få så ofantligt mycket bättre reda i arméförvaltningens räkenskapsföring, hvilken klandrats i så många år. Ja, mina herrar, den saken hör ej hit. Ty att räkenskaperna förts så trassligt, att statsrevisorerna framställt anmärkning deremot, har ej berott på att arméförvaltningen så illa ordnat denna angelägenhet, utan på det formulär, som tjänstemännen derstädes varit befalda att följa. Nu är detta rättadt, så att, enligt hvad som utlofvats, räkenskaperna från 1899 skola få en annan uppställning, och då blir det kanske lika bra, som om sammanjemkningsförslaget blefve genomfördt. Huruvida räkenskaperna blifva enkla och lättfattliga, beror ju helt och hållet på de använda formulären. Har den person, som, efter den föreslagna omregleringen, skulle få till åliggande att uppgöra nya formulär, så goda insigter, att han kan få räkenskaperna enkla, så blir det ju bra, men har han sådana insigter, som förut i årtal gjort sig gällande i denna fråga, så blifva räkenskaperna lika trassliga som förut. Detta är en mycket enkel sak.

Jag yrkar afslag å utskottets förslag och hemställer, att kammaren måtte vidhålla sitt förut fattade beslut.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Då herr Carl Persson nämnde, att det föreliggande förslaget skulle ställa sig dyrare än Kongl. Maj:ts framställning, förmodar jag, att han ej tagit reda på, huru förhållandena i själfva verket gestalta sig.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle tillsättas en öfverfältläkare med lön af 7,000 kronor i rundt tal, men dessutom skulle på medicinalstyrelsens stat finnas ett medicinalråd, tillika öfverfältläkare, med 7,000 kronors slutlig lön. Den af Kongl. Maj:t föreslagna öfverfältläkaren har nu i sammanjemkningsförslaget fått maka åt sig, och i stället skall det medicinalråd, jag nämnde, tjänstgöra såsom öfverfältläkare med 2,000 kronors arvode. Om nu förändringen från ursprungligen föreslagna tillhopa 14,000 kronor till 9,000 kronor, som nu ifrågasätts, iunebär en förhöjning, så har herr Carl Persson ett besynnerligt sätt att räkna. Jag kan åtminstone icke komma till ett sådant resultat, att 9,000 kronor äro mera än 14,000 kronor.

Jag har ej vidare att säga i denna sak. Är kammaren böjd för att ännu en komité tillsättes för att utreda denna fråga, så gerna för mig. Jag vidhåller emellertid mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Ofverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Ang. ifrågasatt sammanjämning af kamrarnes beslut i afseende å indragning af arméförvaltningen m. m.

(Forts.)

Den, som vill, att Andra Kammaren skall för sin del afslå hvad statsutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 130 ja mot 67 nej; och hade alltså kammaren för sin del afslagit utskottets hemställan.

Punkten 2.

Utskottet hade uti sitt ofvan omförmälda utlåtande n:o 5, punkten 4:o mom. f), hemställt, att Riksdagen måtte, vid bifall till hvad utskottet under punkterna 4:o c) samt 5:o föresloge, till tillfällig löneförbättring åt underbefäl med flere enligt de i punkten 4:o c) stadgade grunder, å extra stat för år 1900 bevilja ett anslag af 297,000 kronor.

Denna utskottets hemställan hade af Första Kammaren bifallits, hvaremot Andra Kammaren, med anledning af sitt under mom. c) fattade beslut, visat mom. f) åter till utskottet.

Utskottet, som på grund af verkställda beräkningar funnit, att uti det ifrågasatta extra anslaget till tillfällig löneförbättring åt underbefäl med flere skulle, med anledning af de utaf Andra Kammaren beslutade nedsättningar uti fanjunkares och sergeanters med flere dagaflöning, kunna verkställas en miuskning å 18,050 kronor 26 öre, eller i jernadt tal 18,000 kronor, samt att det behöfliga extra anslaget alltså i enlighet dermed skulle komma att uppgå till 279,000 kronor, hemställde nu i förevarande punkt, att Andra Kammaren behagade uti förevarande ämne fatta beslut.

Ang. ifrågasatt
sammansjemk-
ning af kamrar-
nes beslut i af-
seende å indrag-
ning af armé-
förvaltningen
m. m.

(Forts.)

Efter föredragning af utskottets hemställan lemnades på be-
gäran ordet till

Herr Pehrson i Törneryd, som yttrade: I Kongl. Maj:ts proposition rörande statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under fjerde hufvudtiteln hemställt om löneförbättring i form af förhöjd dagaflöning till underbefäl m. fl. Statsutskottet, som behandlat detta ärende, har med anledning deraf i sitt utlåtande n:o 5 tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts framställning i berörda afseende. Detta statsutskottets förslag innebar, att löneförbättringen skulle bestå i förhöjd dagaflöning för en grupp med 50 öre och för en annan med 40 öre. Under förutsättning af bifall till denna hemställan, föreslog utskottet uti mom. 1, att Riksdagen ville för ändamålet på extra stat uppföra för år 1900 ett anslag af 297,000 kronor. Andra Kammaren åter beslöt för sin del att sålunda bifalla statsutskottets förslag, att dagaflöningen måtte höjas med 38 öre för båda grupperna, men vid fattandet af detta sitt beslut ansåg sig kammaren icke kunna på rak arm bestämma det belopp, som erfordrades, utan återremitterade därför den delen af utlåtandet för att sätta utskottet i tillfälle att derom göra en uträkning. Denna uträkning har statsutskottet nu verkställt, och den visar, att enligt Andra Kammarens beslut i förevarande afseende skulle erfordras ett belopp af 279,000 kronor. För att kammaren skall kunna godkänna nästföljande voteringsproposition, erfordras det, att kammaren fattar ett definitivt beslut i berörda fall, och får jag därför hos herr talmannen anhålla om proposition på det yrkandet, att kammaren måtte besluta att, till en tillfällig löneförbättring åt underbefäl m. fl. enligt de i punkt 4 c) af statsutskottets utlåtande n:o 5 af kammaren beslutade grunder, å extra stat för år 1900 bevilja ett anslag af 279,000 kronor.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren herr Pehrsons i Törneryd yrkande. Härefter blef den i förevarande punkt föreslagna voteringspropositionen godkänd.

Punkterna 3 och 4.

De föreslagna voteringspropositionerna blefvo af kammaren godkända.

§ 6.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial:

n:o 34, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor, rörande anslagen under riksstatens sjette hufvudtitel; och

n:o 35, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens sjunde hufvudtitel;

blefvo de af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner jemväl godkända.

§ 7.

Härefter förelåg till afgörande sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 2, angående vidtagande af åtgärder för beredande af ökad tillgång på utländska betalningsmedel.

Ang. beredande af ökad tillgång å utländska betalningsmedel.

Sedan *punkten 1* blifvit föredragen, begärdes ordet af

Herr Centerwall, hvilken anförde: Herr talman, mina herrar! Jag vill börja med den förklaring, att jag för min del icke kommer att göra något annat yrkande, än det sammansatta utskottet här gjort, ehuruval det kan sättas i fråga, för det första, om icke det föreslagna lånebeloppet är väl litet, och för det andra, om det icke finnes ett annat sätt — något, som för öfrigt är offentligen framställt — att negotiera denna sak. Som emellertid detta senare alternativ är jemförelsevis inveckladt i finansielt hänseende, tror jag icke, att den korta stund, som kan egnas denna debatt, vore tillräcklig att sätta kammaren in i detsamma.

Naturligtvis koncentrerar sig i fråga om utskottets utlåtande intresset hufvudsakligen kring bankofullmäktiges skrifvelse af den 23 nästlidne februari, som onekligen erbjuder en och annan — om jag så må säga — egendomlighet.

Emellertid bör man först och främst uttala sin tacksamhet till herrar bankofullmäktige, därför att de sökt göra klart — om ock kanske icke i så tydliga ord, som önskligt varit — att ingen fara för staten föreligger, att vår finansiella belägenhet ingalunda är kritisk, därför att vi behöfva låna, utan det förhåller sig i sjelfva verket med denna låneaffär alldeles på samma sätt, som då en industriidkare utvidgat sin affärsverksamhet något mera och därför behöfver taga upp ett lån, men sedan kan förtjena så mycket mer på en dylik transaktion. Jag vill uttryckligen betona detta, därför att under föregående debatter behöfligheten att upptaga ett statslån användts såsom skäl för afslag å sådana anslagsbehof, som man icke haft smak för eller velat vara med om. Jag vill också säga, att af detta utlåtande, och särskildt af bankofullmäktiges skrifvelse, vederlägges mer än tillräckligt det påstående, som här om dagen gjordes af en ärad medlem af kammaren, att vi icke kunna betala våra skulder till utlandet annat än med guld — jag förmodar dock, att detta uttryck skulle innebära en förkortad framställning af de verkliga förhållandena.

*Ang. beredande
af ökad tillgång
ä utländska be-
talningsmedel.*

(Forts.)

Nu angifva bankofullmäktige såsom orsaker till den nuvarande egendomliga situationen, att vi ha öfverskott i statskassan och ändock behöfva låna utifrån, två omständigheter: för det första — enligt min mening alldeles riktigt — industriens utveckling och för det andra hvad bankofullmäktige på ett ställe kalla »spekulationsifver» och på ett annat »spekulation».

Ja, utan tvifvel har en sådan spekulation funnits. Men, mina herrar, det är skilnad på spekulation och spekulation. I fall man med spekulation menar de aktieköp, som på senaste tiden egt rum, hafva dessa i sjelfva verket icke haft något inflytande på vår ställning till utlandet. Ty om X köper en aktie för 1,000 kronor och säljer den till Y för 1,050 kronor, så stanna ju — om det är fråga om inhemskt köp af inhemska aktier — penningarne inom landet. Och denna transaktion kan naturligtvis icke hafva någon direkt inverkan i nu berörda afseende.

Men för resten torde det nog finnas äfven andra orsaker än spekulation — orsaker, som det måhända bort ligga i bankofullmäktiges skön att utöfva litet kontroll öfver. Som herrarne veta, förhåller det sig så, att, om räntan här faller, följdén blir, att svenska värdepapper importeras från utlandet. Om vi nu gå igenom vissa kassors affärsställning — jag skall först taga en mycket stor kassa, nemligen postsparbanken, för hvilken visserligen icke någon redogörelse finnes senare än för 1897, men jag tror mig veta, att ställningen icke så väsentligt förändrats sedan dess — om man går igenom denna redogörelse och slår upp sidan XXIV, skall man finna, att, utom svenska statens obligationer, postsparbanken af sådana obligationer, som noteras och med lätthet kunna säljas i utlandet, nemligen allmänna hypoteksbankens, Göteborgs stads, Kristianstads och Stockholms stads obligationer, innehar icke mindre än för 28 $\frac{1}{2}$ millioner kronor. Och nu är det dock fallet, att i postsparbankens styrelse sitter en af riksbankens fullmäktige.

Jag har förgäfvets sökt få reda på, huru mycket folkskolelärarynes pensionskassa har af sådana obligationer. Saken är den, att för denna kassa egentligen icke afges någon revisionsberättelse, derför att kassan, strängt taget, icke kan sägas hafva några delegare, men en gång om året förekommer i Posttidningen en redogörelse öfver kassans ställning. Jag har dock under den korta tid, som jag haft till min disposition, ej hunnit få rätt på denna. Men jag tror mig ha skäl antaga, att beloppet af äsyftade obligationer äfven i denna kassa icke är så obetydligt. Äfven i denna kassas direktions sitter en bankofullmäktig. Således vill det verkligen synas mig, som om det icke bort vara alldeles omöjligt för herrar bankofullmäktige att i dessa två kassor en liten smula reglera förhållandena.

Men härpå kan man invända mot mig — och invända med skäl — att det finnes många andra kassor, som ha dylika

papper inneliggande. Ja, denna omständighet leder min tanke derpå, att det är märkvärdigt, att vi, med vårt stora ekonomiska uppsving, dock icke tyckas kunna komma till någon enhet i ledningen af vårt finansväsen, att det icke synes finnas något sätt att förebygga, att dessa valutor, dessa papper i alltför stor grad hopa sig hos våra penninginrättningar.

Jag vet mycket väl, att detta icke beror blott på statsmyndigheterna, utan äfven af den finansiella ställningen på världsmarknaden samt af förhållanden inom landet, som undandraga sig finansmyndigheternas kontroll. Men säkert är, att mycket kunde genom en sådan enhet göras för att stärka och konsolidera vårt finansväsen.

En sak, som visserligen icke direkt hör hit, men som jag dock tillåter mig att något beröra, är den många gånger uttalade tanken, att riksbanken i första och högsta hand borde skötas af en verkställande direktör med så stor lön, att bankreglementets stadgande, att han icke får sitta i något annat penningverks styrelse, för honom icke skulle vara af någon betydelse.

Det förekommer en passus i riksbanksfullmäktiges skrifvelse, som förefaller mig något egendomlig. På sid. 5 heter det nemligen: »Riksbankens portfölj af obligationer är god och af densamma torde kunna afyttras omkring 12—15 millioner utan olägenhet för tillfället, men då det synes ovisst, i hvad mån ett dylikt belopp kan förslå att fylla den förutsedda bristen af betalningsmedel till utlandet, tveka fullmäktige att tillgripa en åtgärd, som skulle beröfva riksbanken större delen af dess under flera år hopsamlade reserv». Ja, bör reserven för riksbanken verkligen vara annat än utländska valutor? Som bekant, har riksbanken — eller hade åtminstone år 1898 — 12 millioner i fullt goda utländska papper. Detta är reserv; men att tala om att svenska statens eller dessa fullkomligt säkra andra svenska papper skulla vara en reserv för riksbanken, det förefaller mig lika oegentligt, som om en enskild bank skulle lägga in sina egna förskrifningar som reserv. Och antaget, att det verkligen är en reserv, så är det en reserv, som är svår att afsätta, då det behöfves, ty om, såsom nu kunde hafva blifvit fallet, denna reserv behöfver afsättas, måste dessa svenska papper antingen säljas med stor förlust eller också äro de — hvilket man har anledning att befara — så godt som osäljbara i utlandet.

Jag skulle möjligtvis kunna framställa ännu en och annan liten anmärkning, t. ex. om räntefotens reglering, men jag står icke här blott för att göra anmärkningar, och jag vet för öfrigt, hvilket öde som drabbar mig för mina anmärkningar, när man kommer till svaret.

Jag har likväl ansett mig böra till kammarens öfvervägande framställa hvad jag sagt utan att, som sagdt, göra något yrkande.

Ang. beredande af ökad tillgång af utländska betalningsmedel.

(Forts.)

*Ang. beredande
af ökad tillgång
å utländska be-
talmningsmedel.*

(Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Eriksson i Elgered: När år 1888 spanmålstillarne infördes, och när man år 1892, efter det franska handelstraktaten blifvit i rätt tid uppsagd och man var oförhindrad att vidtaga förändringar i industritullarne, beslöt den tulltaxa, som i hufvudsak fortfarande gäller, så sades ifrån protektionistiskt håll, att nämnda förändring af tullstadgan skulle helt och hållet omskapa förhållandena. Genom att skydda den inhemska industrien, skydda den svenska marknaden, skulle man, hette det, bereda tillfälle att afsätta Sveriges produkter åt svenskarne; man skulle, med andra ord, tillämpa systemet »Sverige åt svenskarne». Man gick till och med ända derhän, att man trodde, att importen skulle betydligt aftaga, och att sålunda den inhemska industrien och produktionen af såväl det ena som det andra slaget skulle komma att förse landets eget behof.

Hade detta slagit in, så skulle följden häraf hafva blifvit, att de inkomster till statsverket, som genom importtullar förut influtit, och som år 1886 uppgingo till 27 millioner, skulle betydligt hafva nedgått, och man skulle då hafva nödgats tillgripa direkta skatter för att ersätta dessa indirekta. Men ej nog med, att det icke slog in, hvad som från tullvänligt håll påståtts, och att importen höll jemna steg med exporten, utan tyvärr har det visat sig, att under årens lopp importen betydligt öfverstigit exporten, hvadan samma olyckliga förhållande eger rum under det nya systemet, som förut egde rum under det gamla. Under det att, såsom jag redan anmärkt, tullarne år 1886 uppgingo till 27 millioner, hafva tullmedlen år 1897 uppgått till netto 40 millioner, och handelsbalansen, som 1886 var 73 millioner, var visserligen år 1897 icke så stor, men uppgick i allt fall till icke mindre än 18 millioner. Detta visar nogsamnt, att hvad protektionisterna i detta afseende profeterat icke har slagit in.

Men deremot hafva åtskilliga betänkliga saker inträffat på grund af införandet af det nya systemet, låt vara, att man måste gifva detsamma det erkännande, att det åstadkommit mycket godt, såsom god arbetsförtjenst och god tillgång till arbete för våra arbetare samt ett betydligt uppsving i våra näringar, hvilket hvar och en måste medgifva. Det har emellertid, som sagdt, sina skuggsidor, och till dessa hör i hvarje fall det faktum, att statsinkomsterna, som under tiden stigit så enormt för statsverket, framkallat en så oerhörd stegring af statsutgifterna, att budgeten, som år 1886 utgjorde endast 84 eller 86 millioner — jag erinrar mig ej hvilketdera beloppet — nu har stigit till 130 millioner. Den har sålunda under loppet af dessa år ökat med mellan 40 och 50 millioner kronor. Härom vore ju mindre att säga, derest utgifterna vore ställda på en sådan basis, att man kunde minska dem, i händelse tullinkomsterna minskades, men så är icke fallet.

De hafva blifvit permanenta och fastslagna, och deraf måste, om de en gång upphöra att inflyta i lika riklig mängd som nu, följdén blifva den, att man då måste vidtaga extra åtgärder för att fylla behovet.

Ang. beredande af ökad tillgång å utländska betalningsmedel.

(Forts.)

Staten har under tiden också ökat sin skuldsättning. Detta är emellertid ett kapitel, som jag icke vågar mig på, ty man skulle här kunna möta mig med den anmärkningen, att staten för dessa medel byggt jernvägar, och att deras afkastning betäcker räntan, så att man kan säga, att det qvittar hvart annat.

Men hvad som i alla fall är egendomligt, är den ställning, hvaruti näringsarne kommit. Då jag icke eger någon sakkunskap i denna fråga, vågar jag härvidlag icke ingå i några detaljer, men jag finner dock af detta utskottsbetänkande, att ingenting annat duger i utlandet som betalningsmedel än att antingen qvitta import med export eller i de fall, der detta ej är möjligt, ersätta importöfverskottet med guldvaluta. Då nu guldvalutan synes allt mer och mer minskas inom landet och man synes hafva kommit i trångmål genom räntans stigande på ett oroväckande sätt, så kan man väl hafva allt skäl att känna sig bekymrad, och det så mycket mer, som man väl kan säga, att under denna tid skogsafverkningen och exporten af våra trävaror i jämförelse med skogens tillväxt varit betydligt högre än förut. Jag vågar icke med bestämdhet uppgifva några siffror, ty jag har ej sett några uppgifter derom och kan sålunda icke bevisa mitt påstående, men jag vågar antaga, att ökningen af trävaruexporten uppgår till minst 50 procent öfver tillväxtprocenten under dessa år, och om det fortgår på det sätt, hvarpå det börjat, så är den dag icke långt aflägsen, då skogen kommer att taga slut i Norrland och mellersta Sverige. Jag hemställer då till herrarne: hvarmed skall man fylla luckan i exporten, så att den någorlunda uppväger importen, om våra skogar taga slut? Det är det nya systemets män, som äran af de nuvarande förhållandena i första rummet tillkommer, och som böra bära ansvaret.

Det faller mig emellertid icke in att här vilja yrka afslag på det sammansatta utskottets betänkande, utan när jag hyser odeladt förtroende för bankofullmäktige, och jag vet, att deras insigter och deras afsigter äro sådana, att man fullt kan lita på dem, har jag ingen annan utväg än att vara med om hvad sammansatta utskottet hemställt. Jag ber därför att få yrka bifald till. Jag har endast velat till protokollet anföra mina anmärkningar beträffande den gångna tiden.

Herr Lundell: Herr talman! Anledningen till den nuvarande ogynsamma penningställningen har man att tillskrifva det förhållandet, att bankerna ökat sin sedelstock i högre grad, än som behöfts för den inhemska rörelsen. Banksedlar äro ett utmärkt betalningsmedel, så länge deras belopp icke är större,

*Ang. beredande
af ökad tillgång
å utländska be-
talningsmedel.*

(Forts.)

än som behöfs för rörelsen inom landet. Men om beloppet är större, än denna rörelse kräver, kommer en stor del af dessa banksedlar att läggas ned i fasta företag, då de icke behöfvas i den dagliga omsättningen. När så det material, som användts till företagen, icke hunnit produceras inom landet, så komma dessa sedlar på visst sätt att taga vägen till utlandet. Gifvet är då, att den betalningsbalans, i hvilken vi derigenom komma att stå till utlandet, blir ogynsam. Det behöfves ju reel valuta för att ersätta skulden, och då sådan icke finnes, blir ställningen vansklig, såsom den nu är.

Så väl riksbanken som enskilda banker hafva på sista åren ökat sitt sedelbelopp i betydlig grad. Det kan hända, att riksbanken icke varit i tillfälle att reglera denna sedelutgifning så, som den bort och som vi kunna hoppas att den skall göra, när den får sedelutgifningen bättre i sin hand, än hvad nu är förhållandet.

Det lån, som det nu är fråga om att upptaga, och derigenom har vår handelsbalans kommit att stå i ogynsam förhållande till utlandet. Den låneåtgärd, som det nu är fråga om, är egentligen blott en begäran om förlängning af återbetalningstiden för detsamma och är därför nödvändig under för handen varande omständigheter, men en sådan situation manar till försigtighet för framtiden. Hålla vi på att gifva ut sedlar i samma proportion och till samma belopp som nu, komma vi naturligtvis alltjemt att lägga ned i fasta företag mera, än som föranledes af våra tillgångar och som står i rätt förhållande till vårt lands finansiella förmåga, och i så fall komma vi ett annat år att stå i samma förlägenhet och behöfva ytterligare upptaga ett lån på 20 à 30 millioner. Derfor böra de nuvarande förhållandena mana bankerna att vara försigtigare i afseende på sedelutgifningen.

Sådant förhållandet nu är, tror jag emellertid, att ingenting annat kan afhjelpa den tillfälliga förlägenheten än att upptaga ett lån, på sätt utskottet föreslagit. Men jag har velat fästa uppmärksamheten på angelägenheten deraf, att vi i fråga om sedelutgifningen må göra en behöflig inskränkning, för att icke missförhållandet skall blifva permanent, utan afhjelpas genom de nu föreslagna anordningarna.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr von Friesen: Herr talman! Den förste ärade talaren vände sig direkt till bankofullmäktige och speciellt till två bankofullmäktige, den ene medlem i postsparbankens styrelse och den andre medlem af styrelsen för folkskolelärarnes pensionsinrättning. Han förebrädde dessa styrelsemedlemmar, om jag fattade honom rätt, att de icke förhindrat, att dessa styrelser hade i sina portföljer så säkra obligationer som svenska statens, etc. etc.

Det skulle hafva varit besynnerligt, om just de medlemmar af dessa styrelser, som äro bankofullmäktige, skulle bemödat sig att i

styrelsernas kassahvalf ersätta der befintliga första klassens papper med mindre goda papper. Nu är för öfrigt, hvad postsparbanken beträffar, föreskrifvet, att den skall i främsta rummet placera de medel, som anförtros den af allmänheten, i obligationer och i så goda obligationer som möjligt. Och att den andra kassans styrelse, i hvilken jag är medlem — ingalunda i egenskap af bankofullmäktig, utan som enskild person — skulle låta mig imponera på sig, så att den, när fördelaktigt tillfälle erbjöde sig, skulle underlåta att skaffa sig dessa säkra obligationer, det skulle väl vara högst märkvärdigt.

Sedan talaren sagt detta, fortsatte han: En annan sak, som förefaller mig underlig i fullmäktiges skrifvelse, är den, att fullmäktige kalla sina obligationer för en reserv. Han sade, att de utländska obligationerna kunna vara en reserv, men att svenska statens obligationer icke äro en reserv för riksbanken. Detta förefaller mig mycket underligt. Samme talare har förut i fråga om kassorna sagt, att de hafva i utlandet lätt säljbara obligationer, såsom svenska statens och Kristianstads stads obligationer etc. Då voro svenska statens obligationer lätt säljbara; men sedan han kommit till riksbanken och talade om de obligationer af samma slag, som riksbanken har, då sade han, att de kunna *icke* säljas i utlandet.

Herr Centerwall: Jag sade verkligen icke, att min ärade vän, herr von Friesen, imponerade på den ifrågavarande styrelsen. Det skulle visserligen icke förvåna mig, om han gjorde det; men det sade jag icke.

Jag skall nu blott be att få bemöta, hvad han sist yttrade. Han refererade mina ord sålunda: Ena gången sade den ärade talaren, d. v. s. jag, att enskilda kassor hade inne en massa af dessa obligationer såsom en första klassens säkerhet; det andra ögonblicket sade samma person, att de finnas i riksbankens kassa, och der duga de icke såsom reserv. Detta är emellertid en motsägelse, som det är ytterst lätt att lösa. I enskilda kassor finnas de icke såsom reserv, utan som en perpetuel säkerhet; men i riksbanken räknas de såsom reserv, afsedd att vid behof motsvara guld och sålunda utan förlust säljbar i utlandet, och det må väl vara en himmelsvid skilnad, så vidt jag kan fatta.

Herr Lundell: Det var en talare på norrlandsbanken, som klandrade det protektionistiska systemet. Detta må nu vara hans ensak, och meningarna kunna ju likasom om så mycket annat här i världen vara delade äfven i fråga om fördelen och verkningarne af detta system. Men säkert är, att det satt statskassan i en utmärkt ställning, som den antagligen icke haft, i fall det protektionistiska systemet icke funnits. Att det icke kan hjälpa mot *allt* ondt, det är ju klart. Det kan icke förhindra en öfver-

Ang. beredande
af ökad tillgång
a utländska be-
talningsmedel.
(Forts.)

drifven import från utlandet, men de, som importera, få åtminstone till statskassan betala en tribut, som nog i sin mån gjort, att icke krisen är svårare, än den verkligen är.

Herr von Friesen: Herr Talman! Om jag fattade den förste talarens yttrande rätt, så sade han, att dessa obligationer, som han åsyftade, när de ligga hos en *kassa*, äro i utlandet lätt säljbara. Då böra de väl också vara det, när de ligga i *riksbanken*.

Herr Johansson i Noraskog: Jag har begärt ordet för att hemställa, huruvida det kan vara lämpligt att fortsätta en diskussion, deri *alla* yrkanden gå ut på bifall till hvad utskottet tillstyrkt. Man har blott skiljt sig i fråga om anmärkningar mot det ena eller andra utlåtandet, som kommit från bankofullmäktige eller fullmäktige i riksgäldskontoret. Då i sjelfva lönefrågan ingen yttrat sig mot utskottets betänkande, skulle jag vilja hemställa, att kammaren utan vidare måtte bifalla utskottets förslag, helst diskussionen kan blifva hvarken lånets öfvertagare eller någon annan till gagn.

Herr Centerwall: Utan att medgifva de grunder, som angåfvos af den föregående talaren, afstår jag dock från ordet, ehuru jag visserligen tror, att denna debatt icke varit till någon skada, utan tvärtom gifvit anledning att tänka på ett och annat, som det kan vara nyttigt att betänka och minnas.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Punkten bifölls.

Punkten 2.

Bifölls jemväl.

§ 8.

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.

Skedde föredragning af bevillningsutskottets betänkande n:o 19, i anledning af väckt motion om ändring af 14 § bevillningsförordningen.

I anledning af berörda, inom denna kammare af herr *B. V. Hedgren* afgifna motion, n:o 90, hade utskottet hemställt,

att Riksdagen måtte besluta, att 14 § bevillningsförordningen skall i nedanintagna delar erhålla följande förändrade lydelse:

»Till ledning vid taxeringen skola följande uppgifter meddelas:
1:o) — — — — —

2:o) hvarje år:

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

b) af statsdepartement jemte hvarje embetsmyndighet eller embetsverk, vare sig statens, stads eller menighets, af styrelse för allmän inrättning eller stiftelse, äfvensom af lifförsäkrings- eller ränteanstalt, der embets- eller tjänsteman, vaktbetjent eller annan eger utbekomma aflöning, pension eller lifränta:

uppgift angående hvar och en person för det löpande året tillkommande fast lön, pension eller lifränta, äfvensom under näst föregående år uppburna särskilda belopp af tjänstgöringspennin- gar, dagaflöning, traktamente, arfvode, uppmuntrings-, mil- eller felräkningspennin- gar, portions-, inqvarterings- eller beklädnads- ersättning, provision eller gratifikation och andra löneförmåner, hvarjemte, då med tjänstebefattning följer fri kost, boställe, bostad eller löningsjord eller inkomst af sportler, expeditionslösen, bötes- eller beelagsandelar eller andra obestämda eller extra inkomster, sådant bör i uppgiften särskildt antecknas;

d) af agent för utländskt försäkringsbolag:

uppgift angående antalet försäkringar och premiebeloppet för nästföregående år inom agenturens område, äfvensom beloppen af utbetalda återförsäkringspremier, pensioner eller lifräntor;

e) af styrelse för verk eller bolag, som är med Kongl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad eller står under offentlig kontroll:

enahanda uppgift, hvarom i b) stadgas, angående lön- och arvodestagares samt öfriga arbetares löneförmåner.

I uppgift, hvarom i 2:o) b) och e) stadgas, må icke något slag af de vederbörande tillkommande aflöningsförmåner uteslutas, äfven om enligt denna förordning afdrag för någon del deraf må vara vid taxeringen medgifvet; dock att pension eller gratifikation å belopp, understigande 200 kronor, må från sådan uppgift ute- slutas, då för den, som åtnjutit dylik pension eller gratifikation, annan inkomst ej uppgifves.»

Vid utlåtandet voro fogade reservationer

dels af friherre Klingspor och friherre von Schwerin;

dels ock af herr Meyer, hvilken hemställt, att herr Hedgrens ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde nu:

Herr Meyer: Herr talman! I allmänhet öfverlemnar bevillningsförordningen åt vederbörande taxeringsmyndigheter att hjälpa sig sjelfva att söka reda på de skatteobjekt, hvaraf staten vill taga

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

sin andel. Det finnes emellertid vissa fall, i hvilka bevillningsförordningen, taxeringsmyndigheterna till hjälp, lemna föreskrifter för dels vissa embetsmyndigheter och dels enskilda bolag att till taxeringsmyndigheterna lemna uppgift å annan mans inkomst.

Ser man efter, hvilka personer dessa föreskrifter gälla, skall man finna, att det är uteslutande sådana personer, som äro i statens eller vissa enskilda bolags tjänst anställda. Uppgiftsskyldighet ålägges icke någon annan, om jag nemligen icke medräknar förmyndare, som äro skyldiga att lemna uppgift på omyndiges inkomster, ehuru ju detta i sjelfva verket är en sjelfdeklaration, eftersom förmyndare talar och svarar för den omyndige.

Nu kan man ifrågasätta, huruvida det kan vara så angeläget, att staten af statens tjenare och af vissa bolags tjenare erhåller alldeles exakta uppgifter å hvad staten tillkommer. Hvarför är det endast i fråga om dessa personer angeläget, att uppgifter skola lemnas? För min del har jag icke kunnat finna annat, än att svaret derpå ligger deruti, att man icke ansett sig berättigad att pålägga enskilda personer någon skyldighet att tjänstgöra såsom skatteuppsökare åt staten. Man har icke ansett, att man kunde ingripa i enskild persons rätt derutinnan, utan man har hållit sig till dem, på hvilka man ansett sig kunna lägga en dylik skyldighet, nemligen embetsverken och naturligen bolagen, hvilka man ju kan pålägga hvad som helst. Man får en ännu tydligare uppfattning härom, om man tager i betraktande, att vissa aktiebolag äro skyldiga att lemna uppgifter om sina lönetagares inkomster, men att enskilda personer icke äro skyldiga att lemna dylik uppgift om dem, som äro i deras tjänst. Jag anser detta såsom ett bevis för riktigheten af min sats, att man icke ansett sig kunna ålägga enskilda personer att lemna uppgifter om andra enskilda personer.

Nu har emellertid den ärade motionären framställt ett förslag, enligt hvilket man skulle beträda en sådan väg. Jag tager för gifvet, att han väckt detta sitt förslag uteslutande af praktiska skäl, men i sjelfva verket omfattar detta förslag endast skyldighet för lif försäkrings- och lifränteanstalter att lemna uppgifter om personer, som uppbära lifräntor. Enligt principen skulle man ju lika väl kunna ålägga hvilken enskild person som helst att, så snart han fått reda på en persons inkomst, derom lemna uppgift till vederbörande taxeringsmyndighet.

Utskottet anser emellertid, att det är högst nödvändigt, att motionen bifalles, därför att § 8 i bevillningsförordningen innehåller föreskrift derom, att lifränta skall beskattas. Jag vill dock påpeka, att denna paragraf talar om en hel del andra föremål, som äfven skola beskattas. Hvarför är det då icke nödvändigt att uppgifter jemväl i fråga om *dessa* lemnas till taxeringsmyndigheterna? Hvarför skall icke en bank lemna uppgift på alla

personer, som hafva penningar der insatta på deposition, en sparbank å hos densamma innestående medel eller en bankir, då han säljer en post obligationer till en person, som deraf får inkomst? Hvarför är det så synnerligen nyttigt i fråga om lifräntor? Visserligen kan man säga, att det *nu* endast är fråga om lifräntor, och att vi därför skola endast sysselsätta oss med dem. Gent deremot vill jag dock nämna, att det visserligen är sant, att lifräntor skola beskattas, men när denna bestämmelse intogs i bevillningsförordningen, menade man helt säkert något annat än man nu menar med lifräntor. Hvad man då menade med lifräntor, det var i sjelfva verket penningar. Det är ingalunda så som utskottet anser, att lifräntan är af alldeles samma natur som penningar; det är en ganska betydlig skilnad. För att en person skall få en lifränta, måste han sjelf uppoffra ett kapital, hvars storlek motsvarar den lifränta, som han sedermera får uppbära, och hvarje gång han lyfter en lifränta, lyfter han icke endast räntan, utan äfven en del af kapitalet. Han absorberar hela kapitalet, som han inbetalt, så att, när han dör, hela kapitalet är borta. Ser man vidare på hvilka personer som egentligen för närvarande uppbära lifräntor, skall man finna, att det i allmänhet är sådana personer, som äro ålderstigna och som icke hafva någon annan inkomst än lifräntan.

Jag har från två försäkringsbolag, Skandia och Thule, hvilka, såsom jag tror, äro de största lifränteanstalterna i vårt land, erhållit uppgift derom, att 75 procent af de personer, som hos dem uppbära lifräntor, uppbära ett belopp understigande 500 kronor, och att det icke är mera än 8 procent af lifräntetagare i dessa bolag, hvilka uppbära lifräntor, som öfverstiga 800 kronor. Häraf finner man, att det i allmänhet är fråga om mycket små belopp. För min del kan jag icke inse att, därför att en inkomst skall beskattas, det är högst nödvändigt att staten på hvilket sätt som helst skaffar sig uppgift på densamma. Skall man godkänna denna princip, tror jag, att man börjat i alldeles galen ända, när man börjar med att beskatta dessa småbelopp, och framför allt anser jag, att Riksdagen, som så nyligen som år 1897 förkastade sjelfdeklarationen, nu icke kan inlåta sig på denna princip.

Utskottet säger vidare, att det framställts anmärkningar mot förslaget derutinnan, att det skulle blifva besvärligt för vederbörande lifförsäkrings- och lifränteanstalter att meddela de ifrågasatta uppgifterna, men utskottet förmenar, att besväret icke kan blifva större för dessa anstalter än t. ex. för enskilda bolag med omkring 800 arbetare, för hvilka deklaration måste göras. I detta afseende ber jag få upplysa, att lifränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm för närvarande har 2,500 lifräntetagare, som äro spridda öfver hela landet, och man har beräknat, att deras antal årligen ökas med 3 å 400 stycken. Det skulle såle-

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

des icke dröja länge, innan denna anstalt får 6, 7 eller 10,000 lifrântetagare, spridda öfver hela landet, och för hvilka densamma skulle lemna uppgifter till landets taxeringsmyndigheter. Jag vågar påstå, att det vore en alldeles orimlig börda att, såsom motionären och utskottet vilja, föreskrifva en skyldighet för denna anstalt att lemna sådana uppgifter. Dertill kommer äfven, att alla kunna vara ense om, att det är af stor vikt, att lifrântesaken uppmuntras så mycket som möjligt. Man kan nästan säga, att det är ett önskemål, att hvarje svensk man och qvinna skaffar sig en lifrânta på gamla dagar. Till detta mål kan man naturligen icke komma, men man bör söka närma sig det så mycket som möjligt, och detta gör man icke genom att pålägga alltför stora bördor, helst det i allmänhet icke är så lysande affärer, som dessa anstalter göra på denna rörelse. En af dem har sålunda förlorat öfver 20,000 kronor på just den rörelsen.

Jag kan, såsom jag i reservationen framhållit, icke finna annat, än att den princip, som man vill införa, är både ny och origtig, och det är därför jag anhåller att få yrka afslag å såväl motionärens som utskottets hemställan.

Friherre von Schwerin: Herr talman, mine herrar! Då jag reserverat mig mot detta utskottsbetänkande, hade jag ämnat yttra mig något mera utförligt om denna fråga, men efter den föregående talarens anförande kan jag inskränka mig till att instämman med herr Meyer.

Herr Hedgren: Herr talman! Det hufvudsakligaste skälet till herrar Meyers och von Schwerins reservation synes vara, att de anse sjelfva principen uti det föreliggande förslaget ny och origtig, men jag vill påpeka, att principen är ingalunda ny, ty, såsom utskottet mycket riktigt anmärkt, ålägger bevillningsförordningen redan nu vissa bolag och inrättningar att till vederbörande taxeringsmyndighet inlemna en del uppgifter, nemligen uppgifter icke endast å från dessa bolag och inrättningar utgående penningar, utan aktiebolagen äro äfven skyldiga, hvilket herr Meyer särskildt betonade, att lemna uppgifter å de tjänstemäns inkomster, som äro anställda i bolagets tjänst.

Herr Meyer ansåg att, om vi nu skulle beträda denna väg, så skulle man med samma skäl kunna säga: hvarför skola icke bankerna lemna uppgift om hvad som inestår hos dem? Denna jämförelse synes mig dock temligen haltande, ty det ligger i sakens natur, att bankernas affärer måste hållas hemliga. Skulle dessa vara skyldiga att lemna uppgifter likasom lifrânteanstalterna, så skulle derigenom en mängd affärshemligheter yppas, till stor skada för de personer, som deraf äro berörda.

Herr Meyer uttalade vidare såsom sin åsigt, att det vore en orimlig börda, som man lade på dessa lifrânteanstalter, om före-

varande förslag ginge igenom. Herr Meyer hade nemligen härom erhållit uppgifter från ett par försäkringsbolag. Det är ju alldeles gifvet, att försäkringsbolagen och deras styresmän icke skola vara angelägna att få fram ett förslag sådant, som det föreliggande, men äfven jag har talat vid åtskilliga försäkringsmän, hvilka ansett, att det vore en småsak att lemna dessa uppgifter. Hvarje bolag och lifrätanstalt har naturligen sin försäkringslängd, och det torde icke vara svårt att härur göra de utdrag, som behöfvas för att lemna dessa uppgifter. Det kan ju hända, att dertill erfordras en eller två dagars arbete för en tjänsteman, men därför behöfver man väl ej hesitera. Jag har emellertid, för att herrarne icke skola tro, att det förbåller sig så, som herr Meyer anförde, från en kassa, som alltsedan dess stiftande lojalt lemnat uppgifter till taxeringsmyndigheterna, inhemtat upplysningar i frågan och erhållit det svar, att besväret dermed är mycket ringa. Vid sådant förhållande torde denna omständighet icke utgöra något skäl för att afslå det föreliggande förslaget.

Vidare yttrade herr Meyer, att de, som hade lifräntor, egentligen vore ålderstigna och småfolk, som hade litet råd, och att man därför icke borde beskatta dem.

Men den frågan föreligger icke nu. Om herr Meyer haft den åsigten, att lifräntor icke borde beskattas, då hade det ju varit lämpligast, att, sedan jag väckt min motion, han kommit med en motion om borttagande af lifräntor såsom skatteobjekt. Men jag undrar, om denna kammare skulle varit med på den saken.

Det kan ju vara, såsom herr Meyer yttrade, att småfolket i ett eller annat fall ega lifräntor, men i allmänhet har väl icke småfolket råd dertill. Och för öfrigt, de lifrättagare, som icke hafva högre än 500 kronor i årlig lifränta, äro skattefria på grund af bevillningsförordningen. Hafva de inkomster på andra håll, då kan det ju icke vara origtigt, att de äfven få skatta för lifräntan.

Herr talman, tills vidare skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Odenocrants: Den förste talaren under denna debatt har af principiella skäl yrkat afslag å utskottets hemställan, och i detta fall är jag alldeles ense med honom. Jag har begärt ordet för att tillägga ett praktiskt skäl, som jag skulle vilja framhålla.

Utskottet har sagt: »Väl har anmärkts, att besvär och svårighet skulle möta för lifförsäkrings- och ränteanstalter att aflenna ifrågavarande uppgifter; men detta torde icke kunna anses mera betungande än den skyldighet, hvilken redan nu är stadgad för styrelser för aktiebolag, som sysselsätta ett mycket stort antal arbetare, att lemna uppgift om dessa arbetares inkomster.» Ut-

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

skottet har här sökt bemöta en invändning genom att uppdraga en jämförelse, som jag emellertid icke kan finna tillfredsställande. Utskottet jämför bolagens skyldighet att lemna uppgifter om sina arbetares löneinkomster med den skyldighet, som skulle tillkomma lifrätteanstalterna att lemna uppgifter om lifrätornas storlek. Om vi nu tänka på, huru det förhåller sig med bolagen och deras arbetare, så ställer det sig så, att ett bolags arbetare i regeln äro bosatta inom samma kommun, der bolaget har sin verksamhet, och då arbetarne derifrån afflytta, lemna de också i de flesta fall tjensten hos bolaget. Under sådana förhållanden är det icke någon svårighet att lemna uppgifter om arbetarnes löner. Men annorlunda ställer det sig för lifrätteanstalterna, som hafva lifrättagare bosatta på olika platser från norr till söder, från Ystad till Haparanda. Dessa personer flytta än hit och än dit, men upphöra därför icke att vara lifrättagare. Om nu dessa anstalter skulle åläggas att till de olika skattemyndigheterna lemna uppgifter, så tror jag, att det för de smärre lifrätteanstalterna — jag talar här ej om bolagen — verkligen skulle föranleda stora besvär och kostnader. Många skulle säkerligen blifva nödsakade att anställa en särskildt aflönad tjänsteman för att följa de till olika håll flyttande lifrättagarna med sin uppmärksamhet och skriva till myndigheterna på de olika platser, dit de begifva sig. Det skulle blifva betungande särskildt för åtskilliga smärre anstalter, som under senare hälften af detta århundrade i människovänligt syfte bildats i olika delar af vårt land. De äro stiftade för att uppmuntra de mindre bemedlade att insätta penningar för att på ålderdomen hafva till hands en sparpenning i form af lifränta samt biträda dem vid dessa penningars förvaltning, och det vore enligt min uppfattning allt annat än lämpligt, om staten lade hinder i vägen för dem genom att ådraga dem ökade kostnader. Jag finner det så mycket mindre lämpligt, som ofta dessa pensionsföreningar, som de kallas, administreras af styrelser, som för den goda sakens skull icke taga någon ersättning, utan sätta in sitt arbete för att främja det människovänliga syftet. Jag frågar då, om det kan vara lämpligt att staten — för att taga ut denna lilla skatt af en inkomst, hvilkens bevillningspligtighet är åtminstone principiellt tvifvelaktig — skall lägga hinder i vägen för dessa anstalters verksamhet. Jag tror det icke. Ur denna rent praktiska synpunkt finner jag mig föranlåten att yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr *Elowson* instämde häruti.

Herr *Thylander*: Meningen med bevillningsförordningen är väl egentligen den, att den skall tjena såsom stöd och hjälp för bevillningsberedningarna och taxeringsnämnderna, då de skola söka upp de medel, som skola beskattas. En annan fråga blir

nu den, om bevillningsförordningen är så tydlig och klar, att uti densamma ingen lucka finnes. Mig förefaller det emellertid, som om den motion, som nu föreligger till behandling, är af den beskaffenhet, att den pekar på *en* sådan lucka. Man må nu hafva hvilken uppfattning som helst om, huru vida man skall beskatta lifräntor eller ej, så visar emellertid den omständigheten, att denna fråga här blifvit föremål för behandling, att bevillningsförordningen icke är fullt tydlig och klar. Jag skall tillåta mig att påpeka ett par exempel, som visa, att detta icke är den enda luckan.

Jag beslöt i somras att se igenom förslagen till taxering i den stad, der jag bor. Jag fann då der t. ex. en person, om hvilken jag vet, att han som tjänsteman har 3,200 kronor i lön, att han var beskattad för 3,200 kronor, på grund af, att hans förman lemnat uppgift derom. Men dessutom har denne person öfver 2,000 kronor i inkomst för extra arbete — hvilket lätt kan styrkas — för hvilka han icke betalar någon skatt. Det gifves åtskilliga sådana exempel, som vittna om, att det finnes luckor i bevillningsförordningen, och att något bör göras, för att man skall kunna åtkomma äfven sådana inkomster, som icke någon annan person anser sig pliktig att uppgifva för bevillningsberedningen och taxeringsnämnden. Det är ett underligt förhållande, att så kan ske, men ännu underligare förefaller det mig, att, der bevillningsförordningen har bestämda och tydliga föreskrifter, man ändå kan finna exempel på, huru man gör allt för att bedraga stat och kommun.

Ett sådant exempel af färskaste datum fann jag här om dagen på klubben i en norrländsk tidning, der jag läste en uppsats, som hade till öfverskrift: »Skattelindring under valåret». Den lydde som följer: »Vi arbetare hembära ett hjertligt tack till Gudmundrå taxeringsnämnd för det den varit skonsam mot oss arbetare i år och nedsatt vår arbetsinkomst med 50 à 100 kronor per man. Detta är glädjande för oss, i synnerhet om skonsamheten håller i sig i längden. Men erfarenheten synes gifva vid handen, att det endast är under vissa förhållanden sådan nedsättning sker. Och som det är ett valår i år, har summan gått ner till 750 kronor för dem, som föregående år voro uppskattade till 800 kronor, och med 100 kronor för dem, hvilka voro uppskattade till 850 kronor, ehuru vår inkomst för senaste beskattningsåret varit större än under föregående år.»

Tidningen — det är Vesternorrlands Allehanda — tillägger: »En grundlig utredning tarfvar frågan. Arbetarne böra sjelfva göra denna, och, om nedsättningen satts i system, allmänt öfverklaga taxeringsnämndens åtgärder. En möjlig minskning i skatten med någon krona bör verkligen icke vara skäl nog för arbetarne att afstå från den medborgarerrätt, som de genom sina arbetsprestationer tillkämpat sig till och med på den nuvarande rösträttens på penningförvärfvets storlek baserade grundval.»

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Sådana exempel fann jag också, då jag i somras såg igenom taxeringslängderna i Malmö. Det var för märkvärdigt, att jag kunde finna blad efter blad och sida efter sida taxeringsvärden, som lydte på 600 kronor. Åtskilliga af dessa personer var jag bekant med. Jag frågade dessa, om de icke hade mer än 600 kronors inkomst, men enligt de uppgifter, jag fick, var det ingen, som hade så låg inkomst. Jag vet bestämdt, att många af dem hade 12 à 15 hundra kronors inkomst, men de stodo taxerade till endast 600 kronor. Jag frågade en bolagsdelegare, hvarför de uppgifvit inkomsterna så. Jo, svarade han, de få betala skatt nog ändå; och han sökte kringgå saken med, att han ansåg, att man derigenom ökade arbetarnes existensminimum. Ja, jag tror nog, att en sådan tanke kan komma fram, men det finnes också sådana, som tänka annorlunda; och jag tror, att, om det kommunala och politiska strecket stode lika, en sådan taxering icke skulle komma att visa sig.

Nu kan man säga, att det gör så litet för staten i dessa tider, då millionerna så lätt rulla in i statskassan, om staten förlorar några 1,000-tals eller låt oss säga 100,000 tals kronor. Men annorlunda ställer sig saken, då det gäller de kommunala skatterna. Der minskas icke skatten, genom att man undandraget några 100 kronor från beskattning. Skatten måste ut, och de personer, som äro rättvist uppskattade, få sålunda bära bördan så mycket tyngre. Om uppgifterna till beskattningen skulle lemnas samvetsgrant, skulle säkerligen kommunalskatten i Malmö vara betydligt mindre än den nu är per bevillningskrona.

Men detta förhållande gäller icke allenast de lägre inkomsterna. Jag fann vid min undersökning, att det gälde för alla stadier, äfven för de högst beskattade, att de icke skattade för sin verkliga inkomst, utan för en betydligt lägre.

Nu tror jag visserligen icke, att denna sak skulle kunna hjälpas genom ett bifall till herr Hedgrens motion. Nej, visst icke. Jag är nemligen öfvertygad om, att detta icke kan hjälpas genom något annat medel än en fullt genomförd sjelfdeklaration. Då vi få en bestämmelse i detta syfte införd i vår bevillningsförordning, då tror jag icke, att några sådana orättvisa beskattningsgrunder skola visa sig. Men då nu emellertid herr Hedgren påvisat en lucka i bevillningsförordningen och föreslagit bot för den, skall jag be att få yrka bifall till utskottets tillstyrkande hemställan.

Herr Lundell: En talare på jönköpingsbanken sade, att det skulle ställa sig svårt för en del af ifrågavarande anstalter att lemna dessa uppgifter. Men jag tror, att det skulle kunna gå mycket enkelt och lätt för sig. Dessa anstalter hafva naturligtvis adresserna på dem, som de skicka lifröntorna till, och uppgifterna skulle ju kunna skickas till Kongl. Maj:ts befallnings-

hafvande i hvarje län. Jag medgifver, att det kan vara svårt att precis känna bevillningsdistrikt och dylikt. Men att skicka uppgifterna till Kongl. Maj:ts befallningshafvande torde vara en mycket enkel åtgärd; och sedan blir det Kongl. Maj:ts befallningshafvandes sak att skicka dem till vederbörande bevillningsberedningar. Man får ju tänka på, att det icke är endast skatten till staten, det gäller. För staten kunde det ju vara en småsak att efter-skänka skatten, men det är så mycket viktigare för kommunerna att få reda på de verkliga inkomsterna. Man kan med skäl säga, att då man får uppgifter rörande dem, som hafva undantag från hemman och dylikt, då böra också uppgifter lemnas för dem, som hafva lifräntor. Svårigheten att lemna dessa kan, som sagdt, icke vara så stor. Jag skall därför be att få yrka bifall till motionen.

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Herr Fredholm: Af en föregående talare, herr Odenocrants, uttalades den satsen, att han ansåg, att en beskattning af lifräntor vore en tvifvelaktig bevillningspligt; och den förste talaren höll före, att enligt bevillningsförordningen taxeringsmyndigheterna skulle hjälpa sig sjelfva vid upptaxeringen af inkomsterna i och för beskattningen. Dessa båda åsikter beträffande den direkta beskattningen anser jag vara till sin natur högst betänkliga.

Lifränta är ju en inkomst, och då bör den i lika mån som hvarje annan inkomst vara bevillningspliktig. Bevillningsförordningen har med afseende å taxeringen ingen annan uppgift än den att stadga, huru man på bästa sätt skall söka utröna de inkomster, som skola beskattas, och taxeringsmyndigheterna skola naturligtvis i dessa sina bemödanden understödjas på alla lofliga sätt. Att i detta hänseende söka göra bevillningsförordningen till något annat, än hvad den är och skall vara, eller att från upptaxering undantaga somliga inkomster, därför att dessa äro så små, att de af barmhertighetskäl böra fritagas, och annat likartadt, det tillhör icke en upptaxering af medborgarnes inkomster. Vill man göra de små inkomsterna beskattningsfria, då skall man göra upp en graderad skala med afseende på inkomsternas storlek och beskatta dem högre i samma mån, som de äro stora. Beskattningen är en annan sak än upptaxeringen. Vid den sistnämnde är det fråga om att taga reda på inkomsternas storlek och alla torde veta, huru svår den uppgiften är. Om man, såsom den förste talaren höll före, skulle öfverlemnas åt taxeringsmyndigheterna att utan all ledning sjelfva reda sig bäst de kunna, då torde nog upptaxeringen blifva bra mycket sämre än den nu är. Detta har man emellertid icke gjort. Staten har ansett det vara sin uppgift att hjälpa taxeringsmyndigheterna i deras sträfvan den att rättvist upptaxera medborgarnes inkomster; och för detta ändamål finnes i § 14 bevillningsförordningen en mängd föreskrifter meddelade om, hvilka uppgifter skola meddelas till ledning

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

vid taxeringen och hvilka vederbörande som skola lemna upp-
gifterna.

I sin reservation har den förste ärade talaren uttalat, att »genom ett bifall till herr Hedgrens motion skulle den princip fastslås, att enskild affärsidkare kan åläggas att till taxeringsmyndighet lemna uppgift om sådan annan mans inkomst, om hvilken han genom sin affärsverksamhet erhållit kännedom», afvensom att »denna princip icke allenast är ny utan jemväl — — — oriktig». Jag bestrider dock på det allra bestämdaste, att den princip, som man här velat tillämpa, är ny eller oriktig. Man har icke infört någon en enskild affärsidkare ålagd skyldighet att lemna uppgift om annan mans inkomst. Lifförsäkringsanstalterna äro icke enskilda personer. De hafva sin ordning faststald af Kongl. Maj:t; de äro underkastade statens kontroll; de hafva skyldighet att lemna redogörelse för sin verksamhet, och således kan man icke likställa dessa anstalter med enskilda personer. De äro lika väl allmänna verk och inrättningar som åtskilliga andra, hvilka redan äro underkastade den uppgiftsskyldighet, hvarom nu är fråga. De hafva endast i detta hänseende nu blifvit likställda med pensionskassor, förmyndarekammare, braudstodsbolag m. fl. inrättningar, som redan hafva skyldighet att lemna de ifrågavarande uppgifterna. Jag kan icke heller, såsom den förste talaren, likställa lifförsäkringsanstalterna med bolag med afseende å de senares skyldighet att lemna uppgifter rörande sina arbetare, ty detta är en helt annan sak. Men jag fasthåller der-vid, att de nämnda anstalterna äro allmänna verk och inrättningar; och såsom sådana böra de också fullgöra samma skyldighet, som åligger andra allmänna verk och inrättningar.

Den förste talaren har vidare framhållit, att det är skilnad mellan lifränta och pension. I olikhet med honom kan jag för min del icke se, att det finnes någon stor och viktig skilnad mellan det ena och det andra. Den nämnde talaren sökte uppkonstruera en sådan skiljaktighet på så sätt, att lifräntan, men icke pensionen, skulle uppkommit genom uppoffring af kapital. Men om ock pensionen icke uppkommit genom uppoffring af kapital, har den likväl uppkommit derigenom, att pensionstagaren uppoffrat en del af sitt föregående arbete; och om arbete likställes med kapital, qvarstår sålunda med afseende på ursprunget ingen skilnad mellan lifränta och pension. Har man då ålagt alla pensionsanstalter skyldighet att lemna uppgift om utbetalade pensioner, är det icke annat än en enkel konsekvens deraf att underkasta lifförsäkringsanstalterna motsvarande skyldighet med afseende å utbetalade lifräntor. Så har emellertid hittills icke skett, och måhända torde detta kunna till en del förklaras af den omständigheten, att lifränta icke varit någon vanlig form för ålderdomsunderstöd. Detta börjar dock allt mera blifva förhållandet, och därför synes tiden nu vara inne att vidtaga en sådan åtgärd

som den af motionären föreslagna, i all synnerhet som det visat sig, att bolagen vägra att lemna de uppgifter, som taxeringsmyndigheterna begärt.

Ang. ändring af
14 § bevilnings-
förordningen.
(Forts.)

Hvad beträffar talet om, att den skyldighet, som man vill ålägga lifförsäkringsanstalterna, skulle vara af en för dem betungande art, vill jag på det allra bestämdaste bestrida detta påstående. Det är för en lifförsäkringsanstalt icke svårare än för en pensionsanstalt att lemna de uppgifter, hvarom nu är fråga.

Med afseende på denna uppgiftsskyldighet förefinnes dock en betänklighet, och denna gäller de mycket små lifräntebeloppen. Man borde nemligen kunna fritaga anstalterna från att lemna uppgifter rörande dessa smärre belopp, på samma sätt som i fråga om pensioner, t. ex. arméns krigsmanshuskassa är befriad från att uppgifva de gratialister, hvilka från kassan uppbära små understöd på 20 å 30 kronor. Detta har emellertid icke blifvit inom utskottet tillräckligt beaktadt, och saken kan ju i själfva verket för närvarande anses vara utan någon större vikt och betydelse. Ty man har ju att inom en mer eller mindre kort tid förvänta att få till stånd en ny bevilningsförordning, och i denna nya bevilningsförordning torde man då kunna vidtaga de ändringar, som i detta hänseende äro önskliga och behöfliga.

På grund af de skäl, som jag nu uttalat, och som jag för min del finner vara fullt tillfredsställande, har jag ansett, att utskottet handlat fullkomligt korrekt, då det tillstyrkt herr Hedgrens motion.

Emellertid har man inom utskottet i en särskild punkt icke gått alldeles riktigt formelt till väga. Man trodde, att man hade på ett tillfredsställande sätt vidtagit den af herr Hedgren föreslagna ändringen, då man införde ordet *lifränta* och satte det i jembredd med *pension*. Men dervid förbisåg man, att den uppgift, som man nu vill infordra, derigenom skulle komma att gälla lifräntan för det löpande året och ej för det nästföregående. Detta är ett fel, som naturligtvis icke kan afhjelpas på annat sätt än genom att sätta utskottet i tillfälle att vidtaga rättelse härutinnan. På denna grund ber jag, herr talman, att få yrka, att ärendet återremitteras till bevilningsutskottet.

Med herr Fredholm förenade sig herr *Hammarström*.

Grefve Hamilton: Herr talman! Jag vet icke, huru den senaste ärade talaren har läst utskottsbetänkandet och motionen. Han yttrade, att det kunde sättas i fråga, huruvida man icke borde från denna uppgiftsskyldighet undantaga sådana mindre belopp, som icke uppgå till 200 kronor, men att detta icke blifvit inom utskottet beaktadt. Jo, detta har visserligen blifvit af utskottet beaktadt. Motionären har nemligen framställt förslag om, att dessa små belopp skulle undantagas, men utskottet har

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

på de motiv, som angifvas å sid. 4 af betänkandet, afstyrkt detta förslag.

För öfrigt skall jag gifva den ärade talaren fullkomligt rätt deruti, att icke får man hemta några skäl mot detta förslag derur, att man anser dessa lifräntor icke böra beskattas. Om de små lifräntorna icke skola beskattas, bör detta naturligtvis angifvas på helt annat sätt än genom ett medgifvande, att de icke behöfva uppgifvas till beskattning. Men jag tror verkligen icke, att man med detta har ådagalagt, att den princip, som herr Hedgren föreslagit, är fullt lämplig. För min del instämmer jag i sak i allt väsentligt med herr Meyer. Då vår bevillningsförordning lider af sådana brister, att det för de stora inkomsttagarne är synnerligen lätt att undandraga sig beskattning, så förefaller det mig rent af — jag vill icke säga löjligt, men högst egendomligt, att man vill sätta i gång en apparat för att få tag i ett slags inkomster, som i allmänhet uppbäras af just de minst bemedlade.

Det synes mig vidare, som om man vore benägen att under-skatta betydelsen af det besvär, som vid ett bifall till förslaget skulle komma att åläggas lifränteanstalterna. Vore det fråga om att lägga denna skyldighet på enskilda personer, skulle det tydligt framstå, huru egendomligt det vore att ålägga dem att hvarv enda år till vederbörande myndigheter i de orter, der lifräntetagarne äro bosatta, insända uppgifterna i fråga. Detta vore att vålla de stora anstalterna ett ganska betydligt besvär, hvarmed man i sjelfva verket skulle vinna blott ett ringa resultat. Ty, såsom herr Meyer upplyste, äro dessa lifräntor i allmänhet verkligen så små, att vederbörande, som innehafva dem, i alla fall komma att undgå beskattning, då lifräntorna utgöra deras hela egendom.

Hvad jag nu yttrat har emellertid redan förut blifvit framhållet, och jag hade därför kunnat inskränka mig till att i denna del instämma med herr Meyer.

Men jag begärde ordet för att påpeka, att detta förslag, såsom det nu är formuleradt — man må för öfrigt i sjelfva saken ha hvilka åsigtter som helst — enligt min tanke är i hög grad bristfälligt. Jag tror mig icke behöfva tvifva på, att jag skall få instämmande från den senaste ärade talaren, då jag säger, att om det med afseende på någon författning är af vigt, att den är så affattad, att det är tydligt både för den, som skrifer författningen, hvad han vill, för myndigheterna huru de skola tillämpa den, och för allmänheten hvad de på grund af densamma hafva att iakttaga, så gäller det om bevillningsförordningen. I öfverensstämmelse med denna grundsats har dock utskottet icke förfarit vid nagelfarandet af denna motion. I sista stund strök utskottet motionärens förslag, att i mom. e) undantaga lifräntor, understi-

gande 200 kronor. Detta är den enda sakliga förändring, som gjorts i motionen.

Herr Fredholm antydde i förbigående, att i mom. b) finnes ett fel, som borde afhjelpas genom att återremittera ärendet till utskottet. Det heter nemligen i bevillningsförordningens 8 §: »Till inkomst af arbete räknas — — — lifränta — — —.» 10 § af samma förordning stadgar: »Inkomst af kapital och annan inkomst af arbete än lön eller pension upptages med det belopp, hvartill inkomsten under nästföregående året uppgått — — —.» Lifränta skall följaktligen upptagas för det förflutna året, under det att lön och pension deremot skall upptagas för det löpande året. Nu har utskottet emellertid i hastigheten kommit att föreslå, att uppgifterna angående lifränta skola gälla det löpande året. Detta skulle nu afhjelpas genom den af den siste talaren påyrkade återremissen.

Men det är icke det enda felet, herr Fredholm! Det finnes äfven ett annat fel, som är ännu betänkligare, och hvilket, efter hvad jag kan se, icke kan afhjelpas genom en återremiss.

I mom. b) har utskottet i likhet med motionären föreslagit, att lifförsäkrings- och ränteanstalterna — de inhemska — skola lemna uppgift angående hvar och en person för det löpande året tillkommande lifränta. När man derefter kommer till mom. d), der det gäller att genomföra samma system äfven med afseende å de utländska anstalterna, finner man i nämnda moment ett förslag, hvars innebörd jag för min del rakt icke kan fatta. Enligt momentets nuvarande lydelse åligger det agent för utländskt försäkringsbolag att aflemna »uppgift angående antalet försäkrings- och premiebeloppet för nästföregående år inom agenturens område, äfvensom beloppet af utbetalda återförsäkringspremier». Här hafva motionären och utskottet tillagt »pensioner eller lifräntor». Men hvad ha taxeringsmyndigheterna för nöje af att få veta beloppet af pensioner och lifräntor? Det finnes ju ingen mening alls i att lemna en dylik uppgift, ty icke behöfves den för att bedöma den utländska anstaltens vinst. Motionärens mening har väl varit, att detta skulle vara ett förkortadt sätt att uttrycka detsamma, som i mom. b) föreslagits angående inländska lifförsäkringsanstalter. Hvad motionären torde hafva åsyftat blir dock derigenom ingalunda uttryckt, ty agenter för utländska försäkringsanstalter ha för närvarande ingen annan skyldighet i detta hänseende än att rörande de förhållanden, som beröras i mom. d), lemna uppgifter i klump om totalbeloppen. Således har utskottet här föreslagit införandet af en bestämmelse, hvilken, så vidt jag förstår, är fullkomligt meningslös. Men om den det är, kvarstår det i sak egendomliga förhållande, att, under det att våra inhemska lifförsäkringsanstalter skulle blifva skyldiga och vid bötesansvar åläggas att lemna dessa uppgifter, de utländska skulle vara fullkomligt befriade från en dylik skyldighet. De skulle blott lemna

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

en uppgift i klump om beloppen. Jag kan icke tro, att detta i något hänseende kan vara riktigt. En sådan förändring i bevillningsförordningen skulle bland annat innebära en direkt uppmantran till att köpa lifräntor i de utländska i stället för de inhemska anstalterna. Och huru detta skall kunna afhjelpas med en återremiss, kan jag icke inse.

Jag anhåller, herr talman, att, på grund af hvad jag nu anfört, få yrka bifall till herr Meyers reservation.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman, mina herrar! Det är särskildt två af de föregående talarne och äfven något en tredje, som tyckas ha utgått från humanitetsskäl, då de yrkat afslag på utskottets hemställan. För min del sympatiserar jag ganska mycket i detta hänseende med dessa talare. Ty då det gäller att hjälpa de mindre bemedlade, brukar jag alltid stå på dessas sida. Men här har icke bevisats, att det uteslutande är mindre bemedlade, som ega lifräntor. En talare nämnde, att omkring 75 procent af lifräntorna egdes af de mindre bemedlade. Huruvida denna uppgift är riktig, derom kan jag icke yttra mig, men jag föreställer mig, att man kan nedbringa summan till 50 procent. Om jag då antager, att 50 procent af lifräntorna egas af de mindre bemedlade och 50 procent af de mera bemedlade, så kan jag icke finna, att det kan vara lämpligt att lemna dessa mera bemedlade tillfälle till att draga in sina kapital i en anstalt, der de få ha dem skattefria.

Om Riksdagen nu afslår motionen, är det gifvet, att följden kommer att blifva, att kapitalet fortfarande, nota bene med egarnes tillåtelse, kommer att dragas till dylika anstalter hufvudsakligen för att undgå beskattning, och det kan väl icke vara lämpligt.

Den siste ärade talaren nämnde, att man icke gjort någonting för att komma åt det större kapitalet. Jag skulle med anledning häraf vilja hemställa till honom, att han nästa år väcker en motion i detta syfte, och jag kan för min del lofva honom, att, hvad på mig ankommer, jag både inom utskottet och kammaren skall rösta för densamma. Är det nu emellertid så illa, att man icke har lyckats att i skatteväg komma åt allt det större kapitalet, är det väl därför icke skäl att lemna det här ifrågavarande skattefritt, utan det är väl Riksdagens skyldighet att taga reda på de kapital, som äro åtkomliga för beskattning.

Nu har en af bevillningsutskottets ledamöter yrkat återremiss. Om det är möjligt att åstadkomma en sådan, skall jag för min del icke sätta mig deremot, utan tvärtom be att få instämma i detta yrkande. Jag tager för gifvet, att, då han framkommit dermed, han gjort det med kännedom om, att ett liknande yrkande kommer att framställas äfven i Första Kammaren.

Jag anhåller därför, herr talman, att få förena mig med herr Fredholm i hans yrkande om återremiss.

*Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.*

(Forts.)

Herr Lundell: Jag vill endast be att få ändra mitt yrkande derhän, att jag instämmer i yrkandet om återremiss.

Herr Hedgren: Endast några få ord till bemötande af grefve Hamilton. Han ansåg, att mitt förslag vore fullständigt meningslöst i mom. d) rörande uppgift från agent för utländskt försäkringsbolag. Jag har ingalunda förbisett, att man dermed icke nu skall vinna det resultat, som man önskar, men jag tror verkligen, att lifäntetagare hellre gå till inhemska än till utländska försäkringsbolag och att det därför icke kommer att blifva så stora belopp, som det i det afseendet kan blifva fråga om. Men just genom mitt förslag får man till ett kommande år se, om det verkligen är några afsevärda belopp, som gå till agenter för utländska försäkringsbolag. Skulle så befinnas vara förhållandet, då kan man mycket väl ett annat år göra en ändring och ålägga de utländska försäkringsbolagen samma skyldighet i afseende på uppgifters lemnande, som är föreskrifvet för de inhemska bolagen.

En ärad talare från Jönköping ansåg, att det skulle blifva så svårt, i synnerhet för de små anstalterna, att lemna de ifrågasvarande uppgifterna. Men häremot ber jag att få säga, att just den af mig åberopade anstalten från Göleborg är en af de mindre anstalterna och att tjänstemännen der förklarar, att meddelandet af dessa uppgifter icke förorsakar något egentligt besvär.

Ehuru herr Fredholm yrkat återremiss, skall jag likväl, herr talman, då jag är oviss om, huruvida ett sådant yrkande äfven kommer att framställas i Första Kammaren, tills vidare be att få hålla på mitt föregående yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Thylander: Jag skall be att få återtaga mitt föregående yrkande och instämma med herr Fredholm i hans yrkande om återremiss.

Herr Zetterstrand: Då jag sympatiserar med det föreliggande förslaget, och då jag tror, att enda sättet att kunna föra det framåt är att söka få en återremiss till stånd, skall jag be att få instämma i herr Fredholms yrkande. Men då jag detta gör, vill jag på samma gång hemställa till dem af utskottets ärade ledamöter, som här äro närvarande, att vid frågans förnyade behandling taga i öfvervägande, huruvida icke, i likhet med hvad nu gäller för pension eller gratifikation å belopp understigande 200 kr., äfven lifränta understigande 200 kr. skulle kunna från ifrågasvarande uppgiftsskyldighet undantagas.

Ang. ändring af
14 § bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Herr Fredholm: Jag ber endast att få upplysa om, att ett liknande yrkande om återremiss, som jag framställt, äfven kommer att göras i Första Kammaren, der frågan för närvarande är under behandling. Jag tror därför, att, om man verkligen vill åtgöra något i saken, man bör rösta för återremiss, ty det kan ju hända, att detta äfven blifver Första Kammarens beslut.

Herr Hedgren: Efter de upplysningar, som herr Fredholm lemnat, anhåller jag, herr talman, att få återtaga mitt förra yrkande och i stället förena mig med honom i hans yrkande om återremiss.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen till proposition upptagit de återstående yrkandena, beslöt kammaren att till utskottet återremittera betänkandet.

§ 9.

Ang. ändring af
4 § bevillnings-
förordningen.

I ordningen dernäst förelåg till kammarens afgörande bevillningsutskottets betänkande n:o 20, i anledning af väckta motioner om ändring af § 4 bevillningsförordningen.

I anledning af två inom denna kammare afgifna motioner, n:o 43 af herr J. Eliasson och n:o 53 af herr A. Olsson i Väsby, hade utskottet i förevarande betänkande hemställt,

1:o) att Riksdagen ville besluta, att 4 § i bevillningsförordningen skall erhålla följande förändrade lydelse:

»§ 4.

Fastighetsbevilning erlägges *icke* af

a) — — — — —

d) egare eller innehafvare af lägenhet med tillhörande åbyggnad, då lägenhetens hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden och ej uppgår till 500 kronor, derest lägenhetens innehafvare ej eljest erlägger bevilning af fast egendom eller inkomst eller hans inkomster, deri inbegripet det hyresvärde, åbyggnaden kan ega, ej uppgå till 500 kronor, skolande hvad i denna punkt stadgas ega tillämpning jemväl i det fall, att någon eger byggnad å mark, som af annan eges eller innehafves.»

2:o) att herrar J. Eliassons och A. Olssons förevarande motioner måtte anses besvarade genom hvad utskottet här ofvan under 1:o) hemställt.

Vid föredragning af *punkten 1* yttrade

Herr Amnéus: Herr talman! Jag önskar fästa kammarens uppmärksamhet på en liten detalj i utskottets förslag.

Ang. ändring af
§ 4 bevilnings-
förordningen.

(Forts.)

Det förhåller sig nemligen så, att af de tre ändringar, som utskottet här föreslagit i § 4 bevilningsförordningen, den ena, eller orden »ej uppgår till 500 kronor» och »ej uppgå till 500 kronor», hvarken föreslagits af några motionärer, ej heller blifvit af utskottet i dess betänkande motiverad. Denna ändring är dock icke så utan betydelse, som man skulle kunna tro. Ty här är fråga om lägenheter, hvilkas hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnader, och som således i beskattningshänseende icke äro att hänföra till jordbruksfastighet, utan till s. k. annan fastighet, hvilken liksom för öfrigt all annan fastighet enligt bevilningsstadgan skall äsättas värde i fulla hundratal kronor. Nu åtnjuta enligt gällande bevilningsstadga nämnda lägenheter bevilningsfrihet, när värdet icke öfverstiger 500 kronor. En lägenhet af denna beskaffenhet, som är värd 500 kronor, är således fri från bevilning. Men med det uttrycksätt, som utskottet begagnar, skulle den nuvarande bevilningsfriheten komma att inskränkas till sådana lägenheter, som ha ett värde af 400 kronor, och helt och hållet försvinna för de lägenheter, hvilkas värde uppgår till mellan 400 och 500 kronor.

Jag tillåter mig därför göra den hemställan, att utskottets förslag måtte bifallas med den ändring, att orden »ej uppgår till 500 kronor» och »ej uppgå till 500 kronor» utbytas mot respektive »ej öfverstiger 500 kronor» och »ej öfverstiga 500 kronor».

Häruti instämde herr Nilsson i Grofva.

Vidare yttrades ej. Sedan herr talmannen härefter till proposition upptagit dels bifall till utskottets hemställan oförändrad, dels ock bifall till samma hemställan med den af herr Amnéus nu föreslagna förändring, biföll kammaren sistnämnda förslag.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 10.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts härefter föredragna utlåtande n:o 10, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till förbättrad vård åt sådana sinnesslöa, hvilka icke intagas i asyler, uppfostringsanstalter och arbetshem, blef af kammaren bifallet; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, delgifvas Första Kammaren.

§ 11.

Sedan härupå Andra Kammarens tredje tillfalliga utskotts utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändring af förordningen angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål m. m., blifvit föredraget, begärdes ordet af

Herr Lundell, som anförde: Såsom kammarens ledamöter torde finna, är denna motion afgifven i samma syfte som herr Sjös, hvilken för någon tid sedan antogs af kammaren. Jag kan likväl icke dela den uppfattning, som utskottet synes hysa, att man genom antagande af herr Sjös förslag skulle fullständigt undanrödja de oegentligheter, mot hvilka min motion är rigtad.

För närvarande torde dock icke min motion kunna föranleda till någon åtgärd, ty äfven herr Sjös motion har ju blifvit afslagen i Första Kammaren. Jag tror dock, att denna kammare sympatiserar med motionens syfte, som ju är att undanrödja vissa svårigheter och olägenheter, som beredas de fattige, närmast det prejeri, för hvilket de utsättas från de exekutiva myndigheternas sida. Men man får väl komma igen en annan gång och se till, om saken icke kan ställas på en bättre bog då.

Jag gör för närvarande icke något yrkande.

Vidare till anteckning förekom icke. Utskottets hemställen bifölls.

§ 12.

Konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändrad tid för verkställande af val till riksdagsman i Andra Kammaren, föredrogs härefter.

Dervid yttrade

Herr Göthberg: Jag ber att med några ord få redogöra för orsaken till, att jag väckt denna motion. Jag gjorde det med tanken på de uttalanden, som vid flera tillfällen, när denna fråga förelegat till behandling, icke blott i denna kammare, utan äfven i medkammaren framkommit om önskvärdheten att få en gemensam valdag.

Visserligen föreligger nu, hvilande till vidare grundlagsenlig behandling, ett förslag, att tiden för val till Riksdagens Andra Kammare inskränkes till endast september månad. Men af de uttalanden, som gjorts, när frågan förelegat till behandling, har jag fått den uppfattningen, att man kunde gå ett steg längre. Det största hindret för att komma till ett beslut i denna fråga

har tyckts mig vara det, att man ej kunnat enas om en gemensam dag för såväl städerna som landsbygden. Jag har därför i min motion delat förslaget, så att jag begärt en gemensam valdag för landsbygden och en för städerna. Utskottet har dock nu ej velat gå in på någon förändring i detta afseende, hufvudsakligast af det skäl, att frågan så nyligen förelegat till Riksdagens behandling, samt dessutom att den gemensamma valdag för landsbygden, som jag nu föreslagit, skulle komma i kollision med tingsammanträdena. Jag har nemligen föreslagit första måndagen i september månad, och, som bekant, hållas dessa sammanträden då.

Jag vill icke ingå på ett bemötande af dessa utskottets skäl. Jag hade varit tacksam, om utskottet kunnat finna någon annan lämplig dag eller kunnat inskränka tiden till exempelvis första veckan i september månad. Då utskottet icke gjort det, och då utskottet så enigt fattat sitt beslut, skall jag, herr talman, icke göra något yrkande. Jag tillåter mig blott att uttala den önskan, att, då denna fråga en annan gång kommer på kammarens bord — ty jag hoppas, att den må göra det — den må komma i ett lyckligare läge, än hvad den för närvarande befinner sig i.

Vidare yttrades ej. Utlåtandet bifölls.

§ 13.

På föredragningslistan förekom dernäst lagutskottets utlåtande n:o 36, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 27 kap. 10 § byggningsbalken. Ang. ändrad lydelse af 27 kap. 10 § byggningsbalken.

Från Andra Kammaren hade lagutskottet till behandling mottagit två särskilda motioner, åsyftande omarbetning af nu gällande bestämmelser i 27 kap. 10 § byggningsbalken angående afträdares rätt till foder, som vid fardag finnes å egendomen qvar.

Uti den ena af ifrågavarande motioner, n:o 54, hade herr A. P. Gustafsson hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att ofvan omförmälta lagrum måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Då bonde från hemman flytta skall — — — — —
 — — — — —. Hafver han, då fardag inne är, foder öfver, vare han, om jordegaren eller efterträdaren sådant önskar, skyldig detsamma öfverlåta mot ersättning, motsvarande två tredjedelar af i orten gällande pris; och varder denna ersättning, derest öfverenskommelse icke kan uppnås, bestämd af tre gode män, hvilka utses på sätt som i lagen om skiljedom är stadgadt. Vare ock — — — — —
 — — — — — det åter.»

Den andra af berörda motioner, n:o 139, hade afgifvits af herr C. E. Johansson i Berga, hvilken föreslagit, att Riksdagen

Ang. ändrad
lydelse af 27 kap.
10 § byggnings-
balken.

(Forts.)

för sin del ville besluta, att samma lagrum erhöles följande förändrade lydelse:

»Då bonde — — — — —
dalers bot. Hafver han, då fardag inne är, foder öfver, och vill det sälja; bjude det jordegaren, eller honom, som efterkommer. Vill denne ej lösa detsamma mot skälig ersättning, hvilken i tvistiga fall bestämmes af tre gode män, hvilka utses på sätt som i lagen om skiljemän är stadgadt, må afrådaren för egen del använda öfverblifvet foder. Vare ock — — — — —
— — — — — det åter.»

Utskottet hemställde emellertid:

1:o att herr Gustafssons förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas;

2:o att herr Johanssons ifrågavarande motion ej heller må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets i båda punkterna gjorda hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Gustafsson: Herr talman, mina herrar! Det kan synas lönlöst att upptaga denna fråga till behandling här i kammaren, då utskottet så enhälligt afstyrkt motionen, men icke för ty skall jag anhålla om herrarnes benägna uppmärksamhet för några ord.

Det kan vid första påseendet tyckas, som om denna fråga icke skulle vara så synnerligen stor; den har därför undgått uppmärksamheten. Men jag tillåter mig att påvisa, att den icke är så liten, som den kanske vid första påseendet förefaller. Vi finna af de senaste statistiska uppgifterna, att af de 334,000 brukningsdelarne i vårt land är det icke mindre än 39,000 och några hundra, som innehafvas af arrendatorer. Att under sådana förhållanden frågan om det foderförråd, som finnes vid egendomarne, har en betydlig inverkan på jordegendomarnes skötsel, behöver jag väl ej påpeka. Det är alldeles gifvet, att, eftersom vårt jordbruk nu är baserad hufvudsakligen på ladugårdsskötsel, en jemn fodertillgång är en betydande faktor att räkna med för ett välskött jordbruk. Utskottet har här att börja med velat gendrifva mitt påstående, att lagen härutinnan icke skulle vara fullkomligt tydlig och klar. Jag kan för min del icke säga, att utskottet här har träffat det rätta. Jag har anledning att tro, att lagen icke är så tydlig, som utskottet tyckes anse. Genom åtskilliga Kongl. Maj:ts domar i mål, der sådana frågor varit före till behandling och afgörande, torde det vara visadt, att man icke har något riktigt prejudikat i detta fall, då den ena domen säger si och den andra säger så. Man har här exempelvis en Kongl. Maj:ts dom, som ålagt den tillträdande arrendatorn att betala hela värdet af

det foder, han mottog vid arrendetidens början. En annan arrendator ålades att till egendomen återföra det foder, han vid afträdet bortfört. En tredje dem kunde icke ålägga innehafvaren af egendomen att lösa fodret, ej heller lemna arrendatorn rätt att derifrån bortföra fodret, utan han ålades att vid vite kvarlemna fodret vid gården utan ersättning. Det torde derigenom vara visadt, att det icke är så alldeles helt med den föregifna tydligheten i lagparagraferna.

Att jag icke står ensam om den åsigten i denna kammar, torde jag vid den föregående behandlingen af denna fråga i kammaren hafva fått ett bevis för, då en på det juridiska området ganska framstående auktoritet, hvilken ingen här kunde jäfva, uppträdde i samma riktning. Jag tror mig icke gå grannlagenheten för nära, om jag återkallar i minnet, hvad den ärade kammarledamoten hade att omförmäla i denna sak. Han yttrar: »Det lagbud i byggningabalken, som utgör föremål för ifrågasvarande motion, stadgar, att det icke är tillåtet för bonde, det vill säga arrendator eller boställsinnehafvare, att före fardag bortföra foder från bole, äfvensom att bonde, som, då fardag tillstundar, har foder öfver och vill det sälja, skall hembjuda detsamma åt jordegaren eller den, som honom efterträder. Första delen af detta lagbud», fortsätter han, »är tydlig och klar». »Men», frågar samme ärade talare, »om, sedan fardag inträdt, arrendator, som skall afträda, hembjuder efterträderen fodret till inlösen och denne vägrar att inlösa detsamma, huru skall då förfaras?». Då, vill han påstå, lemnar icke byggningabalkens ifrågasvarande stadgande någon fullkomligt säker antydning. Jag vill icke fortsätta med att referera hvad här sagts, men slutet af den ärade talarens resonnement var det, att han ansåg, att förslaget borde beaktas och att någon ändring borde göras i det syfte, som den dåvarande motionären hade framställt.

Utskottet ger mig visserligen rätt deruti, att fall kunna förekomma, då billighet och rättvisa betinga ett sådant förfarande, som här är ifrågasatt, men det anser, att förlust möjligtvis skulle kunna tillskyndas både arrendatorn och jordegaren. Från den sida, jag ser saken, kan jag icke komma till den uppfattningen. Jag kan icke förstå, att någondera skulle komma att lida förlust, om ett sådant lagbud, som jag föreslagit, bliefve gällande. Förtjensten torde väl blifva lika stor för arrendatorn som för jordegaren. Det har i många fall förekommit, att en arrendator tillträdt ett hemman, som förut varit utarrenderadt, dervid det föregående kontraktet icke föreskrifvit sådana bestämmelser, som jag här ifrågasatt. Antingen nödgas han då vid tillträdet köpa ett dyrt foderförråd eller ock sälja bort en kreatursbesättning, som han med åtskilliga års möda och besvär lyckats förskaffa sig, för att sedan, när han fått en skörd, återigen göra en uppsättning.

Ang. ändrad
lydelse af 27 kap.
10 § byggnings-
balken.

(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse af 27 kap.
10 § byggnings-
balken.

(Forts.)

Under sådana förhållanden är det alldeles gifvet, att arrendatorn och på samma gång äfven jordegaren förlorar.

Utskottet säger vidare här, att för vårt land med dess skiftande förhållanden ett sådant gemensamt lagstadgande ej vore lämpligt. Jag känner naturligtvis ej alla vårt lands förhållanden, men äfven om fallet vore, att för någon del af landet en dylik bestämmelse vore olämplig, torde det gälla en så liten del af landet, att det rent af kan anses som ett undantagsfall. Der kan man ju då träffa särskilda öfverenskommelser, och der kan således den af utskottet påpekade skrifkunnigheten komma till användning.

Till hvad jag nu yttrat vill jag endast lägga det, att det föreslagna stadgandet skulle få tillämpning icke så mycket i förhållandet mellan jordegare och arrendator, utan hufvudsakligen emellan de olika arrendatorerna. Det förhåller sig ju nemligen så, att största delen af Sveriges utarrenderade jord går ur hand i hand, från den ene arrendatorn till den andre. Klart är då, att för den tillträdande det skall vara fördelaktigt att få, så att säga, full foderuppsättning. Visserligen är han sedan vid afträdet skyldig att lemna fodret ifrån sig, men då han sålunda får lemna ifrån sig endast detsamma, han själf tagit emot, kan ju ingen skada anses vara honom skedd.

För närvarande skall jag ej säga något mera, utan afvaktar, att mina skäl upptagas till bemötande — det kommer naturligtvis att göras från lagutskottets sida. Förhållandet är nemligen, att, då denna fråga varit före, det endast varit utskottets ledamöter, som talat för dess utlåtande, medan alla andra talare yttrat sig i motionernas syfte. Skulle nu några nya invändningar göras, får jag under diskussionens gång tillfälle att derom yttra mig — för närvarande skall jag anhålla om bifall till min motion.

Herr Johansson i Berga: Lagutskottet har i sitt föreliggande utlåtande yttrat, att utskottet vill »till en början såsom sin åsigt uttala, att gällande lags bestämmelser svårligen kunna anses gifva anledning till tvekan derom, att afträdande arrendator, sedan jordegaren eller tillträdande arrendatorn efter hembud förklarar sig icke vilja lösa öfverblifvet foder, eger full befogenhet att bortföra fodret från egendomen och använda detsamma, såsom han för godt finner, der arrendeaftalet ej annorlunda bestämmer», samt att »något förtydligande eller fullständigande af lagen i detta hänseende synes sålunda utskottet icke vara särskildt af behofvet påkalladt».

Vore det nu så, att en sådan bestämd uppfattning vore mera allmän äfven bland dem, som denna fråga närmast gäller, kunde jag tillmäta utskottets uttalande afgörande betydelse; men då lagstadgandet i fråga, åtminstone bland icke-jurister, måbända lemnar

rum för en annan uppfattning, har jag trott, att ett fullständigande här vore på sin plats.

Med utskottet är jag fullkomligt ense derom, att jordegarnes och arrendatorernas ömsesidiga intressen bäst blifva tillgodosedda utan lagens mellankomst, i de fall nemligen, der det fria aftalet kan göra sig fullt gällande. Men endast i dessa fall! En större del arrenden hafva ju sin grund byggd på kontrakt, vid hvars upprättande den antagne arrendatorn ej haft eller kunnat hafva något att anföra, emedan upplåtelsen skett på auktion och han dervid endast hört de förut stipulerade villkoren uppläsas samt derefter haft att fatta beslut, huruvida han borde spekulera eller icke. Har han så blifvit antagen till arrendator och genom kontraktet förpligtat sig vid dess bestämmelser, kanske han något sent inser, eller måhända både han och jordegaren upptäcka, att just i detta afseende en brist eller ofullständighet föreligger. Ty ingen vill väl påstå, att den af utskottet påvisade »skiifkunnigheten» alltid är parad med förtänksamhet och erfarenhet eller med ett lyckligt funnet återgifvande i skrift af hvad man velat uttrycka och gifva en bindande form.

Jag håller före, att blotta tillvaron af ett lagstadgande i den riktning, jag föreslagit, skulle verka godt, och att ingens rätt skulle derigenom blifva träd för nära. Och såsom ett mycket lämpligt sätt att slita möjligen uppkommande tvister i förevarande fall erbjuder sig ju onekligen just en procedur, byggd på skiljemannainstitutionen.

Herr talman! Jag tillåter mig icke att göra något yrkande.

Herr Husberg: Utskottet har icke förnekat, att icke tänkvärda skäl kunna anföras till stöd för de framlagda motionerna, men anledningen, hvarför utskottet ansett sig icke böra tillstyrka bifall till dessa motioner, har väsentligen varit den, att utskottet förestått sig, att om en sådan generel regel skulle uppställas, som motionären, herr Gustafsson, här påyrkat, skulle man dermed hafva stiftat en lag, som möjligen passade för vissa fall, men deremot icke för andra. Förhållanden finnas naturligtvis, der en sådan lagstiftning skulle vara fördelaktig, men lika säkert torde å andra sidan vara, att i åtskilliga fall ett sådant stadgande skulle komma att verka synnerligen ojemnt. Och i sitt nyss hållna anförande bestred ej heller herr Gustafsson, så vidt jag kunde höra, rättigheten af denna utskottets uppfattning; han antyde tvärtom, att dylika ojemnheter nog skulle uppstå, men ansåg detta gälla blott undantagsfall.

Vid sådant förhållande har det emellertid syntts utskottet, som skulle det naturligaste vara att lemna bestämmandet härutinnan åt de enskilda personerna i deras aftal. Skulle på någon ort olägenheter yppa sig af arrendeaftalen, sådana de för närvarande äro, så bör man ju der kunna, med tagen varning af

Ang. ändrad
lydelse af 27 kap.
10 § byggnings-
balken.

(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse af 27 kap.
10 § byggnings-
balken.

(Forts.)

hvad sålunda förekommit, lätt nog genomföra, att kontraktsbestämmelser, som tydligt och klart angifva den afträdande arrendatorns rättigheter, likasom de skyldigheter honom åligga, blifva upprättade och kunna tjena till ledning såväl i afseende å skyldigheten att afstå foder som i afseende å sättet att bestämma värdet derå. Angående båda dessa punkter kunna, på de orter, der sådant af behovet påkallas, mycket lätt upprättas kontrakt. Det kan väl hända, att skrifkunnigheten icke ellestades är så stor, men så stor brist på skrifkunnighet förefinnes väl ej i allmänhet på landsbygden, att ej ett dylikt arrendeafstal kan skriftligen affattas så, som parterna vilja.

Då vi ej kunna få någon arrendelag till stånd, blir det naturligtvis nödvändigt att hänvisa till de skriftliga aftalen såsom bestämmande och måttgifvande för arrendevilkoren och arrendeafstalets innehåll. Inom Riksdagen har det ju visat sig stöta på ganska stora vanskligheter att få en arrendeagstiftning till stånd; och då tror jag, att utskottet gör rätt i att påvisa den andra möjligheten att reglera förhållanden sådana som dessa, nemligen att skriftliga arrendeafstal slutas, och deri på förhand betingas hvad som i en särskild fråga kan och bör stipuleras. Särskildt tror jag, att en sådan fråga som denna egnar sig att på förhand skriftligen aftalas mellan parterna. Med hänsyn till detta åskådningssätt, som varit för utskottet bestämmande, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Gustafsson: Det är alldeles riktigt, som landshöfding Husberg nyss uppgifvit, att vore det möjligt att få en fullständig arrendelag till stånd, skulle ej heller jag ha framkommit med mitt förslag. Det är ju också något sådant, som jag påpekat i början på min motion, då jag der säger, att upprepade försök att få en dylik lagstiftning till stånd misslyckats, och att jag därför skulle önska, att man kompletterade de lagparagrafer, som nu finnas, för att få dem allmänt tillämpliga. Den uppgiften, att jag skulle ha medgifvit, att en gemensam lagstiftning ej lämpade sig på grund af de vexlande förhållandena i vårt land — jag tyckte detta framgå af herr Husbergs yttrande nyss — vill jag emellertid bestrida, utan hvad jag sade var endast det, att det vore lämpligt att i lagen inflicka en bestämmelse i öfverensstämmelse med det allmänna önskemålet, hvilken bestämmelse skulle vara regel, der ej särskildt undantag gjordes. Jag tror äfven, att de äro verkliga undantagsfall dessa, der, på sätt lagutskottet antydt, fodertillgången skulle vara sådan, att det skulle behövas särskild öfverenskommelse att gälla för arrendatorn och jordegaren. Nu är förhållandet så, som litet hvar vet, att största delen af den jord, som är utarrenderad, är sådan, som tillhör stora gods; och åtminstone i den trakt, jag tillhör, och der jag känner förhållandena, förekommer det ej någonsin, att jordegaren

stipulerar andra vilkor i kontraktet, än att foder och gödsel ej få under arrendetiden bortföras. Följden blir den, att arrendatorerna få uppgöra mellanhafvandet, hvad foderförrådet angår, då arrendetiden för den afträdande är slut, och de bruka minsann ej mindre än andra människor klå hvarandra. Den tillträdande arrendatorn har därför ofta mycket svårt att komma till rätta under första arrendeåret med de vanskliga förhållanden, som göra sig gällande vid jordbruk.

Jag kan ej, då jag hörde, att herr Husberg ej hade några andra skäl att anföra för utskottets hemställan än dem, jag redan bemött, annat än fortfarande fasthålla vid mitt förut gjorda yrkande; och jag gör det så mycket mer, som jag är alldeles öfvertygad om, att, derest icke något uttalande här nu göres, men förslag framdeles skulle framkomma af liknande art, utskottet då, vid behandlingen af dessa förslag, skulle komma att peka på hvad utskottet sagt i sina utlåtanden de föregående åren. Derfor torde kammaren ursäkta, om jag här kanske kommer att besvara kammaren med en votering. Skulle det då visa sig, att kammaren ej vill hafva en ändring i de bestående förhållandena, skall jag — och kanske andra med mig — ej tillåta mig att återkomma med ett sådant förslag, ehuru jag anser frågan hafva en sådan betydelse, att den ej borde få dö. Skulle, såsom utskottet antydt i slutet på sin motivering, min motion vara i viss mån oformlig, hvilket jag ej vill bestrida, behöfva herrarne ändock ej vara rädda för att taga densamma, ty jag är öfvertygad om, att, äfven om Andra Kammaren skulle vilja åstadkomma en opinionsyttring i motionens syfte, medkammaren dock kommer att draga försorg om, att vi ännu en gång få taga frågan i ompröfning och till dess hinna bättra på, der brister finnas. Sådana här frågor äro i medkammarens ögon endast små frågor och ej af så delikat natur som vissa andra frågor, hvilka jag nu ej behöfver nämna.

Herr talman! Jag ber fortfarande att få yrka bifall till min motion.

Herr Nilsson i Skärhus: Jag tror ej, att det skall gagna motionären, om han begär, att vi skola votera i denna fråga. Utskottet har ju i sin motivering till detta utlåtande tydligt och klart visat, hvad som är rätt och billigt i sådana frågor som denna. Det blir ju alltid omöjligt att genom lagbestämmelser åstadkomma, att ej människor komma att göra hvarandra orätt i ett eller annat fall. Motionären påpekar nu här, att det händer, att en arrendator låter bortföra foder, i synnerhet under sista året af arrendetiden. Ja, nog har man hört, att sådant inträffat på många ställen, der det finnes människor, som ej vilja ställa sig lagen till efterrättelse; men om man än skrifver aldrig så stränga lagbestämmelser i detta hänseende, kan man ej derigenom förhindra, att orätt begås. Men hvad som är alldeles säkert, är,

Ang. ändrad
lydelse af 27 kap.
10 § byggnings-
balken.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse af 27 kap.
10 § byggnings-
balken.

(Forts.)

att, om öfverenskommelse göres genom skriftligt aftal mellan kontrahenterna, man i så fall kan söka ut sin rätt af den, som handlat orätt. Sådana skriftliga aftal anser jag det vara fördelaktigast att använda.

Såsom utskottets ärade vice ordförande nyss påpekade, äro förhållandena så olika på olika orter i vårt land, att huru man än stipulerar, kunna ej bestämmelserna passa för alla delar af landet; och det är därför omöjligt att vinna något genom antagandet af detta förslag. Det skulle blott orsaka hinder vid arrendeuppställningarna, om det funnes dylika bestämmelser i lagen. Ty vore t. ex. en af kontrahenterna mindre lagkunnig, kunde det lätt inträffa, att han förbisåg eller ej hade reda på en eller annan dylik lagparagraf, hvilket åter skulle kunna orsaka betydligt flera och mer vidtomfattande rättstvister, än nu är fallet.

Under sådana förhållanden vill jag ej upptaga kammarens tid längre — den är tillräckligt upptagen i alla fall — utan ber, herr talman, att i korthet få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Under densamma hade i afseende å *punkten 1* yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan, *dels* afslag derå och bifall i stället till den af herr Gustafsson i ämnet väckta motionen. Sedan herr talmannen gifvit proposition å dessa yrkanden, förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Herr Gustafsson begärde votering, hvilken ock företogs efter följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets nämnda hemställan bifallit den af herr Gustafsson i ämnet väckta motionen.

Omröstningen visade 137 ja mot 29 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Härefter blef utskottets i *punkten 2* gjorda hemställan jemväl bifallen.

§ 14.

Efter föredragning vidare af lagutskottets utlåtande n:o 37, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t angående ändrade straffbestämmelser för brott, som omförmälas i 18 kap. 6 och 13 §§ strafflagen, blef samma utlåtande af kammaren bifallet.

§ 15.

Slutligen förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 38, i anledning af väckt motion om införande af straffbestämmelser för störande af föreningars sammankomster.

Ang. straffbestämmelser för störande af föreningars sammankomster.

Uti berörda, inom denna kammare af herr *A. W. Styrländer* afgifna motion, n:o 57, hade föreslagits,

att Riksdagen i skrivelse måtte anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådant tillägg till 11 kap. strafflagen, att fridsbrott vid föreningars offentliga och enskilda möten måtte med straff beläggas.

Emellertid hemställde utskottet,

att herr Styrländers ifrågavarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde:

Herr Styrländer: Jag skall visserligen be att få betyga utskottet min tacksamhet för de sympatier, som det uttalat för min här ifrågavarande motion, men jag är i alla fall tvungen att vara otacksam nog att yrka afslag å betänkandet, då jag ej kan fullt uppfatta de skäl, på hvilka utskottet afstyrkt motionen.

Det hufvudsakliga skälet för afstyrkandet skulle väl, om jag fattat utlåtandet rätt, vara det, att motionen icke är nog omfattande. Enligt min åsigt finnas dock redan nu i strafflagen, särskildt i 11 kap. 9 §, bestämmelser till skydd för andra allmänna sammankomster än sådana, som kunna sägas vara anordnade af föreningar. Anförda paragraf talar nemligen om tre särskilda fall af sådana sammankomster. Först är det vissa förrättningar, som der uppräknas, såsom kommunal- och kyrkostämmor, läsförhör m. fl., der statens eller kommunens tjänstemän äro förrättningsmän. Vidare talas det om »annan sådan offentlig sammankomst», och slutligen om sådan sammankomst, »då allmänt ärende eljest förehafves».

Så vidt jag kan förstå, måste detta senare uttryck hafva en

*Ang. straff-
bestämmelser för
störande af för-
eningars sam-
mankomster.*

(Forts.)

ganska vidsträckt omfattning, så att man har svårt att tänka sig några sammankomster för gemensamma angelägenheter, som icke kunna inbegripas derunder.

Helt annat blir det dock, när det gäller enskilda föreningars möten eller fester; ty de kunna icke enligt min åsigt rubriceras under detta lagrum, och domstolarne hafva äfven så tolkat det, att fridsbrott vid föreningars enskilda och offentliga möten icke kunna anses straffbara enligt detsamma.

Jag kan för min del icke förstå, hvilka andra sammankomster lagutskottet i sin motivering åsyftar, och jag skulle därför vara mycket tacksam, om lagutskottet hade haft godheten att upplysa om, hvilka sammankomster lagutskottet tänkt sig, jemte de möten, jag i min motion omnämnt, böra blifva föremål för en lagstiftning i den riktning, jag här föreslagit. Jag har dessutom med särskild afsigt begagnat uttrycket: »föreningars möten och sammankomster», just därför nemligen, att jag trott i sjelfva ordet »förening» ligga något, som är i viss mening betryggande för det allmänna. En förening har ju naturligtvis sina bestämda stadgar, som äro tillgängliga för hvem som helst, en förenings möten kunna också på ett fullt effektivt sätt af statens organ kontrolleras; och särskildt därför, att föreningarna äro så organiserade, att de kunna på detta sätt öfvervakas, synes det mig billigt, att de komma i åtnjutande af det skydd, jag här påkallat.

Om ock den uppfattning, lagutskottet har uttalat, nemligen att motionen behöfver göras mera omfattande, skulle vara riktig, tycker jag, att denna omständighet i allt fall icke behöfver utgöra hinder för Riksdagen att skrifva till Kongl. Maj:t i ämnet. Ty det står ju alltid Kongl. Maj:t öppet att, om Kongl. Maj:t delar lagutskottets uppfattning i berörda afseende, göra sitt blifvande förslag mera omfattande, än hvad min motion innebär.

Trots det, att jag är mycket tacksam för det välvilliga bemötande, min motion inom utskottet rönt, tager jag mig därför, herr talman, då jag icke är öfvertygad af utskottets skäl för afslag, friheten att yrka bifall till min motion.

Herr Husberg: Herr Styrlanders argumentering nu beror väsentligen till sin rättighet derpå, huruvida den uppfattning, han har om innebörden af bestämmelserna i 9 § 11 kap. strafflagen, håller streck eller icke.

9 § i 11 kap. talar, såsom herr Styrländer i sitt anförande nyss nämnde, bland annat om sådana sammankomster, »då allmänt ärende eljest förehafves». Och detta stadgande tolkade herr Styrländer på så sätt, att derigenom fridskydd skulle vara tillförsäkradt alla möten och sammankomster för behandling af gemensamma angelägenheter med undantag af föreningars möten, ty föreningars möten skulle icke kunna falla under den 9:de paragrafen.

Först och främst ber jag nu att få säga, att när här står taladt om »allmänt ärende», tror jag, att man måste taga detta uttryck i den bemärkelsen, att med »allmänt ärende» förstås allenast en sådan angelägenhet, som afser eller berör något offentligt intresse, vare sig statens, kyrkans, kommunens eller någon i statsorganisationen, så att säga, ingående korporations intresse. Jag tror icke, att man i uttrycket »allmänt ärende» får inlägga något derutöfver. Ty eljest är jag rädd för, att det upplöser sig i fullkomligt sväfvande konturer och kommer att innebära vida mer, än lagstiftaren afsett. Skall man taga uttrycket »sammankomster, då allmänt ärende eljest förehafves» i vidsträcktare bemärkelse, tror jag, att man får fatta det såsom åsyftande sådana sammankomster, der någon större samling menniskor kommer tillstådes för att öfverlägga om gemensamma angelägenheter. Herr Styrländer tycktes fatta uttrycket i denna betydelse. Men då skulle äfven föreningar falla derunder; och det skulle således redan i lagen finnas ett stadgande af den innebörd, som herr Styrländer önskar.

Ang. straffbestämmelser för störande af församlingars sammankomster.
(Forts.)

Att icke lagutskottet uttryckligen angifvit, i hvilken mån utskottet skulle ha önskat herr Styrländers motion utvidgad till sin omfattning, ja, det må vara lagutskottet förlåtet, då lagutskottet icke haft rätt att göra någon hemställan utöfver motionens syfte. Jag kan emellertid upplysningsvis nämna, att under ärendets behandling i lagutskottet förelåg ett utkast till skrifvelseförslag, för hvilket sympatierna, i det skick, hvori det då var affattadt, voro ganska allmänna. Men det befans, att detta skrifvelseförslag skulle komma att gå utöfver motionens ram. Utskottet kunde således icke göra en sådan hemställan, som under ett tidigare stadium af frågans behandling i utskottet varit påtänkt.

Herr Styrländer nämnde, att, låt vara att lagstiftningen borde gå något längre, detta icke vore något nödvändigt hinder för Riksdagen att skriva till Kongl. Maj:t angående frågan i dess nu begränsade form och lemna åt Kongl. Maj:t öppet att af eget initiativ gå vidare.

Ja, det kan väl sägas. Men nog är det väl riktigare att, när en fråga skall bringas under Kongl. Maj:ts pröfning, framlägga den för Kongl. Maj:t i hela dess vidd än att — såsom här är i fråga — skriva till Kongl. Maj:t rörande en speciel del deraf med rätt för Kongl. Maj:t att efter eget godtfinnande gå derutöfver.

Den nu föreliggande frågan är för öfrigt så pass begränsad till sin omfattning, att det förefaller mig rätt egendomligt, om Riksdagen skulle vilja binda sina händer genom att — på sätt motionären föreslagit — aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga endast om en ringa del af hvad Riksdagen i sjelfva verket vill ha fram.

Ang. straff-
bestämmelser för
störande af för-
eningars sam-
mankomster.
(Forts.)

Jag anhåller, herr talman, om bifall till lagutskottets hemställen.

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Utskottet har i sin motivering gillat det syfte, som i motionen framträder. Utskottet erkänner, att de föreningar, med afseende å hvilka motionären här begär fridsskydd, äro i behof deraf. Men — säger utskottet — det oakadt kunna vi icke bevilja dem det. Och hvarför? Jo, därför att motionären icke begärt skydd för alla sammankomster.

Detta tyckes mig vara litet underligt resoneradt. Deraf skulle följa, att om en förening, t. ex. en nykterhetsförening, verkligen behöfde skydd i fråga om sina möten — såsom äfven är påvisadt af motionären och som äfven lagutskottet erkänner —, så skulle dock icke skydd kunna i detta fall meddelas, därför att icke alla andra sammankomster äfven komma i åtnjutande af sådant skydd.

Men jag hemställer, om Riksdagen förut haft en sådan uppfattning. Hade Riksdagen det haft, då skulle Riksdagen aldrig hafva medgifvit, att skyddet mot fridsbrott utsträckts att gälla äfven religiösa sammankomster, utan resonerat på så sätt, att eftersom alla andra sammankomster kunna anses vara i behof af dylikt skydd, kunna vi icke bevilja sådant blott och bart för de religiösa sammankomsterna.

Hvad särskildt angår de föreningar, hvarom här närmast är fråga, eller i första hand nykterhetsföreningarna, så torde det vara litet hvar af herrarne bekant, att, just när dessa föreningar ha sina sammankomster, personer rent af supa sig fulla för att störa deras möten och åstadkomma förargelse. Nog kan det därför vara skäl — synes mig — att i det afseende, motionären föreslår, taga frågan under behandling.

Då utskottet i så varma ordalag förklarar, att skydd i detta fall behöfs, anhåller jag att få yrka bifall till motionen.

Herr Olsson i Mårdäng: Herr talman, mina herrar! Då den fråga, som nu föreligger, har ett särskildt intresse för mig, emedan den rättgång, hvarom i motionen talas, har utagerats inom den valkrets, jag har äran representera, skall jag be att få säga några ord.

Jag vill då först stryka under, hvad motionären sagt med afseende på följden af domstolarnes frikännande utslag i målet, nemligen att fridstörare numera kunna anse sig ha *laglig rätt* att uppträda på sätt, som skett — uttrycket synes kanske väl starkt, men erfarenheten har visat, att så kan sägas vara fallet. Så blef nemligen samma ort, som var skådeplatsen för den i motionen berörda tilldragelsen, i början af februari månad detta år återigen vittne till ett liknande uppträde af den beskaffenhet,

att man näppeligen kan tro, att det är sant; det etablerades nemligen der ett ytterst våldsamt slagsmål just vid en nykterhetsförenings sammanträde. Och hvad visar väl detta, om icke att nu, sedan väl en gång fridstörare blifvit frikända för sådana förbrytelser, de anse sig kunna fortsätta på samma sätt; och så blir det allt flera, som sträfflost komma att göra sig skyldiga till dylikt fridsstörande uppträdande.

Ang. straffbestämmelser för störande af förenings sammankomster.

(Forts.)

Då det således visat sig, att utgången af förevarande rättegång medfört de verkningar, motionären befarat, synes det mig vara fullt antägligt, att det svar, som Riksdagen i dag gifver på motionärens framställning, om den nemligen afslår densamma, kommer att i än högre grad styrka dessa fridstörare i deras uppträdande. Detta är nu visserligen min enskilda uppfattning af saken; jag vet icke, om jag drager en oriktig slutsats, men det torde framtiden komma att utvisa.

Trots det, att utskottet så enhälligt afstyrkt motionen, ehuru visserligen icke af ovilja, måste jag därför yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionärens förslag.

Med herr Olsson i Mårdäng instämde herrar *Sandquist* och och *Jönsson* i Mårarp.

Herr Styrländer: Lagutskottets ärade vice ordförande anmärkte, att, om man skulle kunna tolka sista delen af 9 § i 11 kap. eller orden: »då allmänt ärende eljest förehafves» så vidsträckt, som jag har gjort, så vore det öfverflödigt att införa någon särskild bestämmelse angående föreningars möten; ty i så fall borde dessa redan vara inbegripna under detta lagrum.

Jag tror emellertid icke, att man kan se saken på detta sätt. Ty en förening verkar väl i regel för ett mera speciellt intresse. Vi ha t. ex. försvarsföreningar, fredsföreningar och nykterhetsföreningar. Och de ärenden, som på dessa förekomma till behandling, kunna ju icke kallas allmänna ärenden i samma bemärkelse som de i lagrummet särskildt uppräknade. Det är således visst för en förening, som verkar för ett särskildt ändamål eller för en idé, som jag ansett, att det särskildt skulle behövas en lagstiftning, enär en sådan förening icke kan inbegripas under de skyddsbestämmelser, som förut finnas.

Särskildt ber jag att få hänvisa till det skäl, som friherre Barnekow anført, nemligen att Riksdagen förut har begärt ökad skydd särskildt för religiösa föreningar och religiösa sammankomster, som icke kunna hänföras till allmänna gudstjänster. Hvarför skulle icke Riksdagen då också kunna tillmötesgå en önskan i detta afseende? Jag anhåller således att få yrka bifall till motionen.

Herr Nilsson i Skärhus: För min del yrkar jag bifall till lagutskottets förslag. Dessutom skall jag be att få påvisa den

Ang. straff-
bestämmelser för
slörande af för-
eningsars sam-
mankomster.
(Forts.)

skilnad, som, derest motionen bifölles, skulle inträda mellan sammankomster af föreningar och andra sammankomster.

Herr Styrländer har tydligen, såsom också framgår af hans motion, i främsta rummet syftat på nykterhetsföreningar, ty det är, såsom friherre Barnekow anmärkte, icke ovanligt, att deras möten blifva störda af onyktra personer. Men nu kan å andra sidan det fall lätt inträffa, att en af dylik förening utskickad nykterhetstalare kommer till en plats, der ingen förening förut finnes, och der håller nykterhetsföredrag, hvarvid han kanske samlar omkring sig ett eller ett par hundrade åhörare. Skulle nu vid detta tillfälle störande uppträden förekomma, hade man äfven enligt herr Styrländers förslag icke något fridsskydd deremot, och detta, oaktadt förhållandena äro precis desamma, som om sammankomsten tillkommit på initiativ af en organiserad nykterhetsförening.

Nu tyckte man inom utskottet, att alla sådana sammankomster äfven borde skyddas mot fridstörare. Det fans ingen inom utskottet — det kan jag säga herr Styrländer — som var emot syftet med hans motion, tvärtom voro sympatierna därför allmänna. Men det var för att få ett mera allmänt stadgande, som utskottet afslog hans motion; man ville nemligen afvakta ett förslag, som gick i samma riktning, men längre, än motionären åsyftat, och som därför blef mera effektivt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Stockholm: Jag kan icke förstå den siste talarens resonnement, då han, i likhet med utskottet uti dess motivering, säger, att därför att detta skydd behöfver utsträckas vidare, än motionären föreslagit, skulle kammaren icke kunna uttala en opinionsyttring för det i motionen afsedda skydd, som man erkänner vara behöfligt. Tvärtom. Om vi nu antaga utskottets förslag, har ju kammaren, må vara på de skäl, som utskottet angifvit, i alla fall *afslagit* motionen och sålunda icke gjort något uttalande till förmån för motionärens mening. Men deremot, om Andra Kammaren såsom en opinionsyttring bifaller motionärens förslag, har den dermed uttalat, att här ett missförhållande föreligger, som bör rättas. Om sedermera genom båda kamrarnes beslut en skrivelse skulle komma till Kongl. Maj:t, så är det ju intet hinder för Kongl. Maj:t att med ledning af den diskussion, som här förts, utarbета ett lagförslag, som går så långt, utskottet anser lämpligt. Men jag tror icke, att utskottets skäl är hållbart, att, därför att man icke kan ge detta förslag en så omfattande utsträckning, som man möjligen anser önskligt, man därför bör afslå det skydd, som motionären föreslagit och som äfven utskottet medgifver vara af behovet påkalladt. För min del skall jag på dessa af mig anförda skäl be att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Eklund* i Stockholm, *Byström*, *Aulin* och *Olsson* i Sömnäs.

Ang. straffbestämmelser för störande af förenings sammankomster.

(Forts.)

Herr Husberg: Ja, mellan herr Styrländer och mig föreligger fortfarande en meningsskiljaktighet om, huru uttrycket »allmänt ärende» skall fattas, och det är väl en meningsskiljaktighet, som icke kan slitas för ögonblicket, utan får stå som den står. För min del tror jag icke, att man åt uttrycket »allmänt ärende» får ge den omfattning, herr Styrländer gjort.

Det anfördes af friherre Barnekow och har sedermera åberopats af öfriga talare, att, när år 1890 strafflagen i vissa delar ändrades och deri infördes ett partielt skydd, nemligen för vissa religiösa sammankomster, man icke fann sig förhindrad af den omständigheten, att till äfventyrs fridsskyddet borde göras vidsträcktare, att stadga fridsskydd för ett specielt slag af allmänna sammankomster. Ja, visserligen, men jag tror, att ärendet då förelåg så, att intet förslag var framlagdt eller väckt om någonting annat än just precis, att fridsskyddet skulle utsträckas till religiösa sammankomster. Dessa ha naturligtvis sin specifika karakter, och så vidt jag förstår, var lagstiftarens mening och uppfattning icke någon annan än att begränsa skyddet till dessa.

Annorlunda blir det onekligen, när man kommer öfver till föreningar. Deras möten och sammankomster ha väl icke en så specifik och egendomlig karakter, att de med framgång skulle kunna särskiljas ifrån andra möten och sammankomster, der man offentligt behandlar viktiga och för allmänheten intressanta saker.

Vi skola lägga noga märke till den skilnaden, att i förra fallet var det fråga om vissa slags sammankomster, som hafva sin säregna karakter. Lemnar man nu dessa och så kommer öfver till förenings sammankomster, ligger det nära till hands att i nästan oupplösligt samband med dem tänka sig dessa andra möten, som herr Styrländer ansåg vara inbegripna under lagens bestämmelser, men som jag för min del icke tror vara det.

Det har sagts, att vi borde bifalla motionen, ty derigenom skulle en opinionsyttring komma till stånd. I det uttrycket ligger ett erkännande af, att det är mycket antagligt, att Kongl. Maj:t icke kan stanna vid motionen, utan måste gå längre. Ja, à la bonne heure, vill man uppfatta saken såsom en opinionsyttring och fatta ett beslut till förmån för motionens syfte, då vågar jag påstå, att man med lika stor eller större fördel kan fatta sitt beslut enligt lagutskottets hemställan, ty när man icke ogillar eller yrkar afslag på dess motivering, utan godkänner den, lär deri onekligen ligga en opinionsyttring till förmån för tanken i motionärens förslag.

Friherre Barnekow: Herr talman! Jag har ändå icke fått klart för mig, att, om jag begär skydd för en förening, som är i

*Ang. straff-
bestämmelser för
störande af för-
enings sam-
mankomster.*

(Forts.)

behof deraf, och som alla erkänna behöfva skydd för sina sammankomster, den icke skall kunna få skydd, därför att icke alla andra föreningar, som aldrig begärt och kanske icke äro i behof af skydd, också blifva skyddade.

Jag yrkar fortfarande bifall till motionen.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Då jag hörde den ärade vice ordförandens i lagutskottet anförande, drog jag den slutsatsen, att det kunde vara temligen likgiltigt, vare sig man bifölle utskottets förslag eller motionen. Ty med den kändedom jag har om honom, var jag fullt öfvertygad om, att han verkligen hyste den åsigten, att ett bifall till utskottets hemställan med dess motivering skulle gagna mera än ett antagande af motionärens förslag, och dertill kom, att utskottet var välvilligt stämmt mot motionen och öfver hufvud taget önskat att få till stånd en skrivelse till Kongl. Maj:t i frågan. Men, tillade samma herr vice ordförande, detta skrivelseförslag kunde utskottet icke föreslå, därför att utskottet ansåg, att detsamma gick längre än motionärens förslag, och utskottet saknade motionsrätt. Under sådana förhållanden tänkte jag, som sagdt, att det kunde vara lika godt att tillstyrka bifall till utskottets förslag. Men vid närmare eftersinnande stälde sig saken något annorlunda för mig. Jag skall be att få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att man ju icke kan veta, hvilka ledamöter denna kammare sätter in nästa år i lagutskottet, ja, man vet icke ens, hvilka som komma tillbaka hit vid nästa års riksdag. Om båda kamrarna nu afsloge denna motion, ligger det nära till hands misstänka, att lagutskottet ett kommande år, i händelse en likadan motion, fast i vidsträcktare form, väckes, skall uti sitt betänkande motivera ett afstyrkande af densamma dermed, att Riksdagen ett föregående år afslagit en motion, som var mera inskränkt än den, som nu föreligger.

Det synes mig således, att man bör biträda motionen, och med anledning deraf skall jag be att få yrka bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Skärhus: Med afseende på den opinionsyttring, hvarom här varit tal, vill jag säga det, att i fall kammaren skulle vilja uttala en sådan genom att afslå utskottets hemställan, skulle en sådan framställning förväna mig mycket, då ju utskottet velat gå längre än föreliggande förslag. Vi ha nemligen här i vår motivering till utskottets hemställan dels förordat det skydd, som motionären begär, dels velat sträcka det längre, och i så fall anser jag, att vi icke lida något nederlag, i händelse kammaren uttalar sig för motionen.

För öfrigt yrkar jag fortfarande bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen i detta ämne var härmed slutad. I enlighet

med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet afgifna motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Ang. straffbestämmelser för störande af föreningsens sammankomster.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 87 ja och 71 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 16.

Ordet lemnades till

Herr Branting, som yttrade: I det svar på min interpellation, som hans excellens herr statsministern afgaf den 8 sistlidne mars, åberopade han sig i väsentliga delar på en rapport från kronofogden i Medelpads östra fögderi till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet. Genast som innehållet af denna rapport blef bekant i orten genom tidningarna, väckte dess innehåll skarpa protester från åtskilliga håll, och man tillsatte därför en särskild undersökningskomité, som skulle hafva till uppgift att utreda och bemöta en del uppgifter, som i denna rapport innehållas, och som vore egnade att gifva en falsk bild af situationen. Denna utredning har nu skett och resultatet deraf tillstålts mig i en skrivelse; och jag skall be att få begagna mig af min rätt att på detta sätt få detta svar på en oriktig framställning infördt i kammarens protokoll, på det att de, som önska få en opartisk bild af, huru saken verkligen förhåller sig, måtte få höra den ena sidan likaväl som de haft tillfälle att höra den andra sidan.

Skrifvelsen lyder på följande sätt:

Till ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, redaktören Hjalmar Branting, Stockholm.

I det svar, som hans excellens statsminister Boström inför Riksdagens Andra Kammare afgaf å eder interpellation om, huru

regeringen ämnade förhålla sig gent emot de försök, som inom Sundsvalls skeppningsdistrikt samt i Halland gjorts att tillintetgöra arbetarnes fria föreningsrätt, anförde statsministern i hufvudsak en rapport, som, på anmodan af hans excellens civilministern, genom länsstyrelsen i Hernösand inforrats från kronofogden i Medelpads östra fögderi, E. F. Engelstedt.

Då emellertid denna rapport i väsentliga punkter innehåller uppgifter, som ej äro med verkliga förhållanden öfverensstämmande, och i öfrigt kan vara egnad att gifva den i ställningen inom distriktet oinvigde en skef uppfattning af situationen och dess förhistoria, ha sundsvallsortens organiserade arbetare, samlade till allmänt möte på Hörningsborgs fackföreningslokal söndagen den 12 mars, åt undertecknade lemnat i uppdrag att i nödvändiga punkter granska och bemöta densamma.

Som allmän anmärkning torde då först böra anföras, hvad också herr kronofogden sjelf på sätt och vis medgifver, att denna rapport uppenbarligen är grundad på en allt för ofullständig och flygtig granskning af förhållandena för att kunna såsom resultat anses tillfredsställande. En så djupgående fråga som förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare inom ett helt skeppningsdistrikt med många tusen arbetare och en mångfald industriella etablissemment måste antingen på förhand vara till fullo känd, för att ett tillförlitligt omdöme skall kunna afgifvas, eller måste den noggrant undersökas på sådant sätt, att de olika parternas synpunkter gent emot hvarandra komma till full rätt. Saknas en sådan fullständig kannedom på förhand, eller brister undersökningen i grundlighet, blir resultatet nästan med naturnödvändighet vilseledande, anfärgadt af sagesmännens uppfattning och rapportgifvarens medvetna eller omedvetna personliga sympatier eller antipatier. Den rapport, som nu föreligger, bär också otvetydigt vittnesbörd om, att till grund för densamma i hufvudsak ligga uppgifter från arbetsgifvarehåll, och den ensidighet, hvartill detta måst gifva anledning, har för visso ej kunnat tillräckligt motvägas deraf, att herr kronofogden vid två verk satts i tillfälle att personligen tala med arbetare, allra minst om, som vi låtit oss berätta, detta tillfälle bereds honom genom arbetsgifvarens förmedling. Ty det vore kanske för mycket begärdt, att arbetsgifvaren i så fall skulle skicka fram dem, som han visste vara sina motståndare.

Vidare torde böra anmärkas, att herr kronofogden, i sitt försök att förklara anledningen till arbetsgifvarnes cirkulär med fackföreningsförbud, kommit till ett resultat, som är väsentligt afvikande från hvad i samma cirkulär uppgifves. I cirkuläret öfverklagas i hufvudsak endast ett par punkter i svenska sågverks- och brädgårdsarbetareförbundets stadgar och särskildt den, som rör förtroendemansinstitutionen, men mot arbetarnes uppförande, handlingssätt eller hållning anføres ej i någon form det

ringaste klagomål, medan herr kronofogden inför regering och Riksdag vill låta förstå, att »närmaste anledning» till konflikten skulle ha varit ett öfvergrepp, som organisationen begått eller sökt begå på Fagervik. Till den saken skola vi nedan återkomma.

Ehuru det ej i rena ord säges, tyckes han derjemte underförstå, att arbetsgifvarne befarat en lönerörelse nu till våren med »eventuel arbetsnedläggelse», som för arbetsgifvarne skulle ha blifvit »särdeles oläglig». Vi vilja gent deremot anföra, att anledningen till en dylik farhåga uppenbarligen funnits endast i en upphetsad inbillning, som under denna sak spelat en så stor och bedröflig roll. Arbetarne ha nemligen ej genom sin organisation på någon enda plats fordrat någon löneförhöjning, utom, som nedan skall visas, *förra våren* vid Hörningsholm, der krafvet framkom i samband med annan deraf oberoende fråga, och *förra sommaren* vid Skönvik-Ostrand, der arbetsprisen af den nye förvaltaren nedpressats. Så mycket mindre kunde någon anledning till fruktan för arbetsnedläggelse denna vår finnas, som någon sådan sak aldrig varit på tal å fackföreningarnes möten och intet beslut fattats att söka genomdrifva några fordringar medelst prislista. Naturligtvis är det enskilda föreningar obetaget att utan förbundets eller arbetarekommunens ingripande behandla lönefrågor, men *om* en enskild förening skulle ha behandlat en sådan fråga, så var det likväl derifrån långt till försök att genomdrifva den, ty enligt förbundets stadgar får prislista ej på någon plats framläggas för arbetsgifvarne, innan förbundet granskat den, ej heller får arbetsnedläggelse förekomma, innan fråga derom behandlats hos förbundsstyrelsen och den lokala samorganisationens styrelse. Men der har, som sagts, ej sådan fråga någonsin förevarit, hvarför all fruktan i detta fall varit absolut grundlös.

Efter dessa allmänna anmärkningar gå vi att skärskåda några särskilda punkter af rapporten, först och främst sjelfva historiken.

De organisationsförsök, som förnt inom orten gjorts, höra egentligen ej till situationen för dagen och kunna därför utan vidare lemnas å sido. Det nuvarande skedet inleddes i augusti 1896 genom bildandet af en fackförening å Hörningsholm, den första inom sågverksdistriktet. Svenska sågverks- och brädgårdsarbetareförbundet fans då ännu icke till, men konstituerades vid pingsttiden följande år i Gefle af ombud från fackföreningar inom industrien, bland annat den i Hörningsholm. På hösten 1897 bildades sedermera inom orten elfva afdelningar af förbundet och på försommaren 1898 ytterligare tre. Vid detta års början var medlemsantalet 1,463.

Emellertid hade på våren 1897, då ännu inom distriktet blott fans fackföreningen vid Hörningsholm, i Sundsvall bildats lokal-samorganisationen Sundsvalls arbetarekommun, bestående af stadens fackföreningar för skilda yrkesgröner, till hvilken då afdel-

ningen på Hörningsholm anslöt sig och så småningom, allt efter som de bildades, öfriga fackföreningar inom distriktet utom Skönvik-Ostrands och Mons. Beslut om att sågverksarbetarefackföreningarna skulle ansluta sig till arbetarekommunen så långt ifrån framkallades af någon påtryckning från förtroendemannen på platsen, att det tvärtom var emot hans råd och uppmaning, som sågverksarbetarne enades om detsamma. Vid konfliktens början tillhörde alla fackföreningarna inom sågverksdistriktet Sundsvalls arbetarekommun utom de nämnda vid Skönvik-Östrand och Mon.

Den 1 juli 1898 beslöt Sundsvalls arbetarekommun, sedan de föreningar, som stodo inom densamma, behandlat frågan och nästan alla uttalat sig derför, att ansluta sig till socialdemokratiska arbetarepartiet. Vid den tidpunkten tillhörde blott 7 af sågverksdistriktets afdelningar kommunen; sedermera hafva 6 anslutit sig.

Vid den nuvarande konfliktens utbrott hade svenska sågverks- och brädgårdsarbetareförbundet icke anslutit sig till landsorganisationen, men har sedan dess beslutit att ansluta sig från och med den 1 april innevarande år. Detta gäller den *fackliga* landsorganisationen, och förbundet som sådant tillhör *icke* socialdemokratiska partiet förr än efter den tilländalupna fristen af 3 år.

I rapporten uppgifver nu herr kronofogden, att på sommaren 1898 fackföreningarna »började göra bruk af sin magt». Men den torftiga bevisning, som anföres för detta påstående, består i ett par enstaka fall, som för och af honom blifvit origtigt anförda, och utan redogörelse för deras förhistoria. Men att inom ett distrikt med bortåt 10,000 arbetare vid 36 verk inom en tidrymd af tre år endast två eller tre fall af slitningar kunnat uppletas, talar väl, äfven om fallen varit rigtiga, snarare till förmån än till nackdel för organisationen.

Emellertid anför herr kronofogden först, huru vid Hörningsholm »egaren tvangs att afskeda en faktor». Det är icke sant. *Faktorn är kvar än i dag*, och hans afskedande har *aldrig varit ifrågasatt*. Sakens historia är följande: I april 1898 blefvo vid nämnda verk fackföreningens ordförande och kassör afskedade, enligt disponentens utsago derför, att de »agiterat». Dagarne före pingst samma år fordra^{de} arbetarne, att de båda afskedade skulle få återgå i arbetet. Dertill knöto de då den begäran, att arbetsprisen, som förut varit ovanligt låga, skulle något höjas. Det var den fordran, som framställdes af fackföreningen. Efter tvenne veckors underhandling nedlades arbetet, och arbetsnedläggelsen pågick i tre dagar, då arbetarnes begäran om löneförhöjning beviljades och de två afskedade återtogos i arbetet. Angående faktorn framställdes intet yrkande från föreningen, men underhandlingskomitén uttalade som ett *önskemål*, att något större humanitet skulle visas från nämnde förmans sida. (Bilaga 1).

Lika felaktig är uppgiften från Gustafsberg, att »verkets egare under hot af blockad och med förvägran att erhålla begärd betänketid blef tvungen att till 2 arbetare, som voro medlemmar af fackföreningen och som önskade utföra ett högre aflönadt arbete, plankbäring, i stället för det mindre betalda, brädgårdsarbete, som verksegaren genom sina förmän anvisat dem, måste lemna det begärda arbetet». Då man läser denna framställning, får man det intryck, att två brädgårdsarbetare på okynne, för att få högre lön, med fackföreningens tillhjälp orättmätigt tilltvingat sig arbete, som ej tillkom dem. Men den saken har också en förhistoria.

På sommaren 1898 infann sig hos nämnde verksegare en komité från fackföreningen med begäran, att han skulle utbetala arbetarnes aflöning oafkortad och ej, som hittills, innehålla 10 procent till arbetsperiodens slut. Emellertid frångick fackföreningen sedermera denna begäran, och enligt egarens löfte skulle allt vara godt och väl. Men de två, som varit i komitén, blefvo snart fräntagna det arbete, som de förut haft, och tilldelade mindre lönande. Fackföreningen, som erfarit, att de utsatts för denna reduktion, emedan de gått dess ärenden, begärde nu, att de skulle återfå sina förutvarande platser, och verkets egare fick 8 dagars betänketid. Efter denna tids utgång återfingo stabbläggarna sitt arbete, utan att arbetsnedläggelse behöfde tillgripas.

Något tvång eller hot från fackföreningarnas sida för att få medlemmar har ej förekommit, men deremot ha arbetsgifvarne å många ställen tillgripit trakasserier af samma art som ofvannämnda för att komma åt medlemmar, särskildt dem, som stått i spetsen för rörelsen. Till och med afsked ha förekommit. Värst har det i det fallet varit på Fagervik.

Men då herr kronofogden låtit sig berätta och som konfliktens »närmaste anledning» uppgifver, att »förbundet genom utskickade ledare, åtföljda af mer än 500 fackföreningsmedlemmar, infunnit sig» för att förmå arbetarne »att bryta sina nyss ingångna kontrakt om aflöningsförhållande», då har man gifvit honom till bästa en historia, som knappt eger en kontur af sanningen, men hvars hela innehåll är vrängda sakförhållanden.

Medan ett kontrakt ju skall innebära en af båda de kontraherande parterna afvägd och öfverenskommen uppgörelse, framlade disponentdirektör Engström för sina arbetare någonting, som han behagade nämna för kontrakt, men som uppgjorts utan deras hörande och som framlades till undertecknande vid äfventyr af afsked. En del arbetare underskrefvo genast, men de öfrige ansågo bestämmelserna allt för ofördelaktiga och vägrade. Dels för att sjelfve samråda och dels för att få till stånd en opinionsyttring mot denna form af »kontrakt» i allmänhet, inbjödo nu *desse arbetare* på platsen andra föreningar till ett möte i fackföreningslokalen på Fagervik; och samtidigt eftortelefonerades förbundets förtroendeman, hvilken var närvarande för att få del

af ställningen och kontraktens innehåll. Sant är visserligen, att flera hundra personer infunno sig från skilda håll, men att samlas till möte är väl ännu svenske arbetares rättighet. Men att det ej var fråga om att förmå någon att »bryta» den ingångna »uppgörelsen», framgår med all önskvärd tydlighet deraf, att förtroendemannen å mötet särskildt betonade, att de, som redan underskrifvit »kontrakten», stodo utanför frågan; det var de öfriges ställning till densamma, det var fråga om. (Bilaga 2).

Samtliga de grunder, som i rapporten anföras som förklaring af arbetsgifvarnes öfvergrepp mot fackföreningarna, ha sålunda visat sig ohållbara — samtliga utom en, till hvilken vi nu komma.

På ett ställe nämnes »olidlig agitation», för hvilken arbetare, som ej tillhöra fackföreningarna, »uppgifvas vara utsatte». Det skulle kanske varit önskvärdt, att det i någon mån styrkts åtminstone, att sådan agitation egt rum eller, ännu hellre, angifvits, *hvari* den bestått. Men båda sakerna ha herr kronofogden och hans sagesmän blifvit skyldige. Det är blott ett påstående, som utslungas och som herr kronofogden obestämtdt och obestyrkt lemnar i hans excellens statsministerns händer. Vi känna emellertid ej en prick i Sveriges lag, som förbjuder »agitation», om den än är aldrig så efterhängsen, så länge den sträfvar mot lagliga mål på i öfrigt lagliga vägar. Om agitationen det icke gjort, då stod det ju fritt att använda lag, medan ett generelt fackföreningsförbud går utanför gränserna för både lag och ändamålsenlighet. Har agitationen icke varit olaga, då är öfvergreppet så mycket påtagligare och har ingenting, som talar till dess ursäkt. Längre fram i sin rapport återkommer herr kronofogden än en gång till ordet och meddelar, att »några» arbetare uppgifvit, att de »varit utsatte för mer eller mindre närgången agitation», men ej heller här mäktar han antyda, att denna agitation gått utanför det lagligas eller ens det tillbörligas gränser utom i ett enda fall — en illa rapporterad sqvallerhistoria från Kubikenborg.

Men händelsen, som dermed åsyftas, timade, som också af rapporten framgår, *efter*, ej *före* konfliktens början och bevisar sålunda ingenting om agitationen före denna, och till på köpet är äfven den origtigt meddelad och sålunda origtigt rapporterad. Enligt herr kronofogdens version skulle uttrycket ha fallit sålunda: »Bed till Gud, när du lägger dig på qvällen, för det är osäkert, om du får stiga upp med lifvet». Men enligt bilagda intyg (Bilaga 3) hade dock uttrycket följande form, som ger ett helt annat, visserligen satiriskt, men långt ifrån hotande intryck: »Nilsson, som försyndat sig en gång förut som strejkbrytare och ytterligare försyndat sig genom att som fackföreningsmedlem underteckna arbetsgifvarens listor före någon, som icke är i fackförening, borde bedja till Gud hvarje qväll, innan han lägger sig.»

Och denna sqvallerhistoria i dess nu berättigade form är det

enda i hela kronofogdens rapport, som återstår till försvar för för ett öfvergrepp från arbetsgifvarnes sida, som saknar motstycke i Svea rikets annaler.

Herr riksdagsman, vi tillåta oss att fastslå, att arbetarne inom Sundsvalls sågverksdistrikt såsom corps eller i sina föreningar ej gjort sig skyldiga till en enda olaglig handling, ej en enda förlöpning, intet öfvergrepp, att de ej ens framställt några kraf utöfver hvad ofvan framhålles, ej gjort min af att framställa sådana, att de skött sitt arbete med vanlig flit och omtanke och sitt föreningslif med särdeles sans, måtta och oklanderlighet, och att sålunda, hvilka arbetsgifvarnes innersta motiv må ha varit, våldet mot arbetarnes föreningsfrihet kommit saklöst, meningslöst och utan ringaste föregången varning.

Sundsvall den 19 mars 1899.

Enligt uppdrag

Gottfrid Frösell.

O. Danielsson.

J. A. Henricsson.

F. W. Thorsson.

Föredragen och godkänd å möte på Hörningsholm söndagen den 19 mars 1899, besökt af ombud från skilda verk inom Sundsvalls sågverksdistrikt, betyga

O. Danielsson.

F. W. Thorsson.

Bilaga 1.

På begäran intygas härmed under edlig förpligtelse, att under strejken vid Hörningsholm på våren 1898 eller före dess utbrott från dervarande fackförenings sida intet yrkande framställdes om någon faktors afskedande, men att underhandlingskomitén gent emot faktor Nils Eriksson, som allt jemt arbetat och ännu arbetar på verket, uttalade det önskemål, att han måtte lägga i dagen något större humanitet gent emot arbetarne.

Hörningsholm den 18 mars 1899.

Johan Persson.

P. Engström.

N. Zetterman.

Hans Nicolaijsen.

Bilaga 2.

På begäran få undertecknade härmed under edlig förpligtelse intyga, att till mötet på Fagerviks fackföreningslokal den 12 februari 1899 för kontraktfrågans behandling inbjudning utgått från Fagerviks fackförening, att förtroendemannen Danielsson der infann sig på föreningens inbjudning per telefon och att herr Danielsson vid kontraktfrågans behandling klart, öppet och för alla förnimbart förklarade, att det ej gälde dem, som redan underskrifvit kontrakten, och

hvilka sålunda redan stode utom frågan, utan att det var dem, som ej underskrifvit, som det var fråga om, och dem, som voro missbelåtna med kontrakten.

Fagervik den 18 mars 1899.

O. Nyman.

J. F. Karlsson.

Aug. Lind.

A. G. Persson.

Inbjudare till mötet.

Bilaga 3.

På begäran intygas med edlig förpligtelse, att yttrandet af arbetaren Petterson vid Kubikenborg, som af kronofogden i Medelpads domsaga inrapporterats till statsministern, var af följande lydelse, på tal om underskrifter af listorna: Nilsson, som försyndat sig en gång förut som strejkbrytare och ytterligare försyndat sig genom att som fackföreningsmedlem underteckna arbetsgifvarnes listor före någon, som icke är i fackförening, borde bedja till Gud hvarje qväll, innan han lägger sig.

G. Ch. Christianson.

D. A. Åström.

A. Lindholm.

F. Jansson.

J. Reis.

P. Olsson.

A. G. Mossberg.

§ 17.

Till bordläggning anmälles bankoutskottets utlåtande n:o 11, med anledning af väckt motion om anvisande af medel för betäckande af förlust, uppkommen för entreprenörerna vid uppförandet af riksbankshus i Karlstad.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>A. F. Broström</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 24 dennes,
» <i>N. Hansson i Berga</i>	» 12 » » » 24 »
» <i>A. Göransson</i>	» 12 » » » 24 »
» <i>J. Bengtsson i Bjernalt</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>E. F. W. Meyer</i>	» 10 » » » 24 »
» <i>C. E. Johansson i Berga</i>	» 12 » » » 24 »
» <i>J. Ericsson i Vallsta</i>	» 12 » » » 24 »
» <i>K. J. E. Hultkrantz</i>	» 2 » » » 23 »
» <i>N. Jönsson i Gammalstorp</i>	» 2 » » » 23 »
» <i>G. Jansson i Krakerud</i>	» 12 » » » 24 »

herr	<i>J. E. Nordin</i>	i Sättna	under 11 dagar f. o. m.	den 24 dennes,
»	<i>C. G. Thor</i>		» 12 »	» 24 »
»	<i>A. Olsson</i>	i Tyllered	» 9 »	» 27 »
»	<i>J. E. Behmer</i>		» 9 »	» 28 »
»	<i>M. Arhusiander</i>		» 11 »	» 24 »
»	<i>J. I. Crusebjörn</i>		» 11 »	» 24 »
»	<i>K. G. Karlsson</i>	i Göteborg	» 12 »	» 24 »
»	<i>M. Andersson</i>	i Löfhult	» 14 »	» 23 »
friherre	<i>F. C. K. Barnekow</i>		» 12 »	» 24 »
herr	<i>O. A. Brodin</i>		» 12 »	» 24 »
»	<i>P. Olsson</i>	i Åsak	» 14 »	» 23 »
»	<i>H. Eriksson</i>	i Elgered	» 14 »	» 23 »
»	<i>E. L. M. Hedin</i>	i Torp	» 14 »	» 23 »
»	<i>P. Jönsson</i>	i Färeköp	» 13 »	» 23 »
friherre	<i>W. G. von Schwerin</i>		» 12 »	» 24 »
herr	<i>O. Larsson</i>	i Mörtlösa	» 12 »	» 24 »
och	» <i>F. Andersson</i>	i Helgesta	» 12 »	» 24 »

§ 19.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,29 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.